

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Stanislav Tsvetajev

**ALKOHOLI AKTSIISIMAKSUDE LAEKUMISE  
DÜNAAMIKA EESTIS, LÄTIS JA SOOMES PERIOODIL  
2015 - 2017**

Lõputöö

Juhendaja:

Indrek Saar, PhD

Tallinn 2018

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Finantskolledž	Juuni 2018
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Alkoholi aktsiisimaksude laekumise dünaamika Eestis, Lätis ja Soomes perioodil 2015 - 2017.</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: The Dynamics of Alcohol Excise Tax Collection in Estonia, Latvia and Finland from 2015 - 2017.</p> <p>Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 48 leheküljest. Lõputöö koostamisel on kasutatud 68 allikat. Töö on aktuaalne, kuna 2015 kuni 2017 võeti jõusse alkoholiaktsiisi määrade seaduse muudatus. Sellised muudatused on elavdanud piirikaubandust, sundinud nii inimesi kui ka ettevõtjaid soetama alternatiivkaupasad naaberriikide piirialadelt. Selliste tegurite tõttu muutub riigi aktsiisipoliitika kasutuks.</p> <p>Lõputöö eesmärk on välja selgitada alkoholi aktsiisimaksude laekumise dünaamikat Eestis, Lätis ja Soomes perioodil 2015-2017.</p> <p>Lõputöö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Anda ülevaade alkoholiaktsiisi olemusest ja eesmärkidest.</li> <li>2. Kirjeldada alkoholiaktsiisi laekumise tegureid.</li> <li>3. Analüüsida alkoholiaktsiisiga maksustamist Eestis, Lätis ja Soomes.</li> <li>4. Analüüsida alkoholiaktsiisi laekumise statistilisi andmeid aastatel 2015 - 2017 Eestis, Lätis ja Soomes.</li> </ol> <p>Töös antakse teoreetiline ülevaade alkoholiaktsiisi olemusest ja eesmärkidest, alkoholiaktsiisi laekumise teguritest, riikide aktsiisipoliitikast ja riikide aktsiisilaekumise dünaamikast perioodil 2015 kuni 2017. Töö empiirilises osas kasutatakse kvantitatiivseid uurimismeetodeid, mille raames teostati regressioonanalüüs. Lõputöö kirjutamisel jõudis autor järeldusele, et riik peab kaaluma 2018. aasta aktsiisitõusust loobumist, et stabiliseerida eelarvelaekumised või siis ilm tingimata alandada alkoholi aktsiisimäärasid, mis elavdab tagasi piirikaubandust, tõstes sellega maksu- ja tuues tagasi saamata jäänud tulusid.</p>	
Võtmesõnad: alkoholiaktsiis, alkoholiaktsiisi määrad, laekumised 2015 kuni 2017, aktsiiside eesmärk	
Võõrkeelsed võtmesõnad: excise duty on alcohol, receipts from 2015 to 2017, purpose of excise taxes	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
<p>Töö autor: Stanislav Tsvjetaev</p> <p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.</p> <p>Allkiri:</p>	
<p>Vastab lõputöö nõuetele</p> <p>Juhendaja: Indrek Saar</p> <p>Allkiri:</p>	
<p>Kaitsmisele lubatud</p> <p>Kolledži direktor: Kerly Randlane</p> <p>Allkiri:</p>	

# SISUKORD

SISSEJUHATUS .....	4
1. ALKOHOLIAKTSIISI MAKSUSTAMISE TEOREETILISED ALUSED .....	7
1.1. Alkoholiaktsiisi olemus ja eesmärgid .....	7
1.2. Alkoholiaktsiisi laekumist mõjutavad tegurid .....	13
2. ALKOHOLIAKTSIISI MAKSUD JA AKTSIISITULUD EESTIS, LÄTIS JA SOOMES .....	18
2.1. Alkoholiaktsiisiga maksustamine Eestis, Lätis ja Soomes .....	18
2.2. Alkoholiaktsiisi laekumised Eestis, Lätis ja Soomes aastatel 2015-2017.....	28
KOKKUVÕTE .....	38
SUMMARY .....	40
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU .....	42

## SISSEJUHATUS

Suure osa riigi tuludest moodustavad maksud, mille alla kuuluvad ka aktsiisid. Tarbijatele tuntuimad aktsiisid on näiteks tubaka-, alkoholi- ja kütuseaktsiis. Viimastel aastatel on paljudes Euroopa Liidu riikides alkoholiaktsiisist laekuv tulu vähenenud ning keskmine alkoholiaktsiisist laekunud tulude osakaal maksutuludest moodustab alla 1%. Eesti on üks vähestest riikidest, kus alkoholiaktsiisi osakaal on iga-aastaselt kasvanud ligi 5%. Kuigi alkoholiaktsiisi osakaal moodustab umbes 2,5% maksutuludest (Rahandusministeerium, 2017b), on riik otsustanud iga-aastaselt alkoholi aktsiisimäära tõsta. Plaanikohaselt tõstis riik keskmiselt alkoholi aktsiisimäärasid perioodil 2015 kuni 2017 kokku 37,11%, millest kõrgeim oli õlleaktsiis (60,46%) ning madalaim vahetoodete ja muu alkoholi aktsiis (28,12%) (Raamatupidamisuudised, 2018). 2017. aasta oli nendest aastatest Eesti valitsuse jaoks kõige keerulisem, kuna aktsiisitulude laekumine oli prognoositust ligi 56 miljoni euro võrra väiksem.

Vaatamata sellele, et alkoholiaktsiisilt laekuva maksutulu osakaal riigieelarves on väike, on alkoholiaktsiisi kehtestamise üheks oluliseks eesmärgiks tulu teenimine riigieelarvesse. Riigieelarvesse laekunud tulu kasutab valitsus oma ülesannete täitmiseks. Alkoholiaktsiisi abil püütakse mõjutada tarbijate käitumist. Alkoholiaktsiisi tõstmisega kaasneb alkohoolsete jookide hinnatõus, mis peaks suunama inimesi väiksemates kogustes alkoholi tarbima. Lisaks kehtestatakse aktsiise viisil, et tarbijad eelistaksid lahjat alkoholi kangele.

Valitsus huvitub eelkõige alkoholiaktsiisist maksimaalne tulu teenimisest, kuid aktsiisimäärade kehtestamisel tuleb arvestada, et liiga kõrge maksumäära kehtestamisega kaasneb mitmeid negatiivseid tagajärgi, näiteks piiri- ja salakaubandus. Samuti tuleb riigi valitusel arvestada naaberriikide aktsiisipoliitikaga. Kuna Eesti on pindalalt väike riik, siis võib suuremate koguste puhul lõpptarbija piirikauplustes alkoholi soetamisel säästa sadu eurosid.

Lõputöö teema on uudne seetõttu, et aastatel 2015 kuni 2017 on Eesti valitsus tõstnud alkoholi aktsiisimäärasid märkimisväärselt ning antud töö annab selge ülevaate, mis toimub kolme riigi vahelisel aktsiisilaekumiste dünaamikas. Sarnast tööd on uuritud

olnud 2015. aastal Teedla Kätlini poolt, mille pealkiri on Alkoholiaktsiisi piiriülesed mõjud Eesti ja Soome näitel, kuid antud töös ei olnud Lätit ning töös ei analüüsitud põhjalikumalt alkoholi aktsiisilaekumisi.

Teema aktuaalsus tuleneb asjaolust, et aastatel 2015 kuni 2017 jõustus alkoholiaktsiisi käsitleva seaduse muudatus. Seaduse muudatusega kaasneva alkoholiaktsiisi tõus on saanud inimeste, meedia ja alkoholi käitlevate ettevõtjate tähelepanu keskpunktiks ning samuti ajendiks kirjutamiseks antud lõputööd.

Lõputöö probleem seisneb selles, et riigitulude tasandil oleks vaja analüüsida Eesti alkoholiaktsiisi maksude laekumist ja võrrelda saadud andmeid Läti ja Soome andmetega, et saada täpne ülevaade alkoholiaktsiisi määradest, mis mõjutavad eelkõige alkoholiaktsiisi laekumist, kuna statistiliste andmete alusel on aktsiiside tõstmine elavdanud piirikaubandust, tekitanud ebaproportsionaalset aktsiiside laekumist ning puudujääke riigieelarves.

Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada alkoholiaktsiisi laekumiste dünaamika Eestis, Lätis ja Soomes perioodil 2015 - 2017.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

1. Anda ülevaade alkoholiaktsiisi olemusest ja eesmärkidest.
2. Kirjeldada alkoholiaktsiisi laekumise tegureid.
3. Analüüsida alkoholi maksustamist aktsiisiga Eestis, Lätis ja Soomes.
4. Analüüsida 2015 kuni 2017 aasta alkoholiaktsiisi laekumiste statistilisi andmeid Eesti, Lätis ja Soomes.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks kasutatakse kvantitatiivset uurismeetodit.

Lõputöö on koosneb kahest peatükist, teoreetilisest ja empiirilisest. Teoreetilise osa esimeses osas antakse ülevaade alkoholiaktsiisi maksustamisest, alkoholiaktsiisi olemusest, eesmärkidest, omadustest ning põhimõtetest, millest lähtutakse aktsiisi kehtestamisel. Esimese peatüki esimeses alapeatükis antakse ülevaade alkoholiaktsiisi ajaloost ning selle peamistest ja kaudsetest eesmärkidest. Esimese peatüki teises alapeatükis analüüsitakse peamisi tegureid, mis mõjutavad alkoholiaktsiisi laekumist.

Empiirilises osas keskendutakse aktsiisimaksude laekumiste dünaamikale ja maksustamisele. Teise peatüki esimeses alapeatükis kirjeldatakse Eesti, Läti ja Soome alkoholiaktsiisi poliitikat, analüüsitakse reguleerivaid õigusakte, riigi poliitilisi regulatsioone ja alkoholiaktsiisi määrasid aastate lõikes. Teises alapeatükis analüüsitakse alkoholiaktsiisi laekumiste statistilisi andmeid Eesti, Lätis ja Soomes aastatel 2015 kuni 2017.

Töös on kasutatud mitmeid kirjandusallikaid, erialaseid uurimistöid, õigusakte, eesti- ja inglisekeelset kirjandust ning võõrkeelseid artikleid. Töö **teoreetilises** osas oli kasutatakse EBSCO ja *Google Scholar* andmebaase, keskraamatukogu raamatuid, inglise keelseid artikleid ja *Google* otsingumootorit. Töö **empiirilises** osas analüüsitavaid andmeid kogutakse riikide statistikaametite andmebaasidest, näiteks Statistikamet ja *vero stat*. Analüüsimiseks kasutatakse *Microsoft Office Excel* programmi.

# 1. ALKOHOLIAKTSIISI MAKSUSTAMISE TEOREETILISED ALUSED

## 1.1. Alkoholiaktsiisi olemus ja eesmärgid

Tänapäeva maksusüsteem koosneb mitmetest maksuseadustega sätestatud ja kehtestatud riiklikest maksudest, mille alla kuuluvad nii sissetuleku-, kui ka tarbimismaksud. Ajalooliselt on riikide maksusüsteemid pidevalt arenenud ning aastastest aastatesse on valitus kehtestanud uusi, muutnud olemas olevaid või üldsegi tühistanud seadusi.

Enamasti maksustatakse tarbimist käibemaksuga, mis kuulub lisandväärtuse maksude alla ning millega maksustatakse konkreetseid tooteid ja teenuseid. Lisaks käibemaksule maksustatakse teatud kaupu aktsiisimaksuga. Sellisteks toodeteks on näiteks alkohoolsed joogid, tubakas ja kütused. Aktsiiside kehtestamise olulisemateks põhjusteks on riigitulude suurendamine ning turu reguleerimine, mis olemuslikult tähendab inimese tervist ohustavate kaupade tarbimise piiramist ning seeläbi ka näiteks alkoholi liigtarbimisega kaasnevate kahjude ennetamist. (Lehis, 2012, lk 348)

Käibemaks ja aktsiisimaks kuuluvad tarbimismaksude hulka. Aktsiisiga maksustatakse mingit kindlat kaubagrupperi. Aktsiis käibemaksu ei asenda, vaid täiendab seda. Üldises korras maksustatakse kõik aktsiisialused kaubad ka käibemaksuga ning see suurendab käibemaksuga maksustatavat väärtust. Võib järeldada, et tavapärast kehtib kõrgem maksumäär teatud kaubagrupperidel, mis jagunevad aktsiisi- ja käibemaksuks. Kui lähtuda maksu tehnilisest mõttest, ei saa aktsiise siiski vaadelda käibemaksu lisaprotsendina, kuna aktsiiside haldamine toimub eeskirjade kohaselt ning see ei ole käibemaksuarvestusega seotud. (Statistikaamet, 2015a)

Käibemaksu peetakse universaalseks tarbimismaksuks ning aktsiisid täiendavateks erimaksudeks. Aktsiisiga maksustatud kaubad maksustatakse käibemaksuga ning aktsiis suurendab käibemaksuga maksustatavat väärtust. Kusjuures aktsiise ei saa maksutehnilises mõttes vaadelda käibemaksu lisaprotsendina, sest aktsiiside

administreerimine toimub omaette eeskirjade kohaselt, mis ei ole käibemaksuarvestusega seotud. Aktsiis võrreldes käibemaksuga, jääb tarbijale nähtamatuks, sest ostja ei näe arvetel kauba hinnas sisalduvat aktsiisi. (Lehis, 2007)

Aktsiisimaksu peetakse valikuliseks müügitaksuks kindlale teenusele või kaubale, nagu näiteks alkoholsetele jookidele või kütusele kehtestatud maks. Aktsiisimaksud on olnud kasutusel sajandeid ning praegugi on need valitsuste poolt laialdaselt kasutatavad. Domineerivateks maksudeks peetakse käibe- ja tulumaks aktsiisimaksude osatähtsus valitsuse tulullikana on vähenenud, kuid vaatamata sellele maksustab enamik valitsusi naftasaaduseid, tubakatooteid ja alkoholi. (James & Hines, 2007)

Aktsiisi süsteemina võib defineerida süsteemi, mis koosneb kõigist maksudest ja tasudest, mis on kehtestatud alkoholile, tubakale, naftasaadustele, hasartmängudele ja teenustele. Aktsiisimaksu eritunnusteks on tema valikulisus, konkreetsete määrade ja füüsiliste mahtude kontroll tootmisel eesmärgil. (Albi, Martinez-Vazquez, 2011, p 499)

Aktsiisimaksu peetakse samuti kaudseks maksuks, mida rakendatakse konkreetsetele toodetele. Maks kandub edasi inimestele ja ettevõtjatele, kes ostavad kindlaid teenuseid, tooteid või toodavad neid. Alkoholiaktsiis on maks, mis põhineb alkoholi olemasolul tootes. Aktsiisimaksul on fikseeritud määr ning ta ei anna toote rahalist väärtust, mis väljendab rahasummat toote koguse kohta. (Institute of Alcohol Studies, 2002)

Tänu inimeste arenevale teadlikkusele hakati rohkem tähelepanu pöörama aktsiisimaksudele. Alkoholi liigtarbimisega kaasnevad tervist kahjustavad mõjud ning selle tagajärjel suurenevad sotsiaalkulud. Inimesed on hakanud pöörama tähelepanu luksukaupadele, mis on keskmisest kõrgema maksumääraga ning mille eesmärgiks on suurendada maksukoormuse jaotumisest. (Tervise Arengu Instituut, 2017)

Valitsus on läbi ajaloo ära kasutanud oma poliitilist võimu, et saada rohkem ressursse valitsuse eesmärkide tagamiseks. Põhilisim neist eesmärkidest on ühiskonna kui terviku heaolu parandamine ja finantseerimine. Vajalik tulu saadakse põhiliselt läbi maksude, mis suunavad vahendeid eraisikutelt ja ettevõtetelt valitsusele. Antud vahendeid kasutatakse valitsuse erinevate funktsioonide tagamiseks, näiteks infrastruktuuri



ülesehitamine, avaliku korra tagamine, haridus, sõjaline kaitse, pension, tervisehoid ja avalikud teenused nagu transport, meditsiin ja ressursside juhtimine. Selleks kasutatakse erinevat tüüpi makse nagu näiteks sotsiaalmaks, tulumaks, aktsiisimaks, käibemaks ja omandimaks. (Institute of Alcohol Studies, 2002)

Euroopa Liidu eesmärgiks on aktsiisieeskirjade kohaselt vältida alkoholiaktsiisi moonutamist kaubanduse ühisturul, tagada aus ja võrdne konkurents ettevõtetele ning vähendada administratiivset koormust (European Commission, 2017). Euroopa Liidu tegevuskavas on välja toodud, et alkoholi liigtarvitamise vähendamine aitab kaasa nii Euroopa majanduse jätkusuutlikule kasvule kui ka rahvastiku heaolule, toob majanduslikku ja rahalist kasu liikmesriikidele ja kodanikele (Eur-Lex, 2017).

Kuna Eesti kuulub Euroopa Liitu, tuleb käsitleda ka Euroopa Liidu aktsiisipoliitikaga seonduvat. Euroopa Liidu aktsiisipoliitika üks olulisemaid põhimõtteid on kauba võrdne kohtlemine olenemata kauba päritoluriigist (Lehis, 2012, lk 348). Euroopa Liidu üheks peamiseks eesmärgiks on alkoholiaktsiisi hinnataseme määrade ühtlustamine, et vältida negatiivseid piiriüleseid arenguid (Trasberg, 2015).

01.01.2001. aastal võeti Eestis esmakordselt kasutusele alkoholiaktsiisi puhul aktsiisiladude süsteem, kütuse- ja tubakaaktsiisile laienes uus seaduse alates 1.04.2003. aastal. Enne uue süsteemi sisseviimist tekkis aktsiisikohustus kauba importimise või tootja poolt kauba müümise hetkel. (Lehis, 2007)

Praeguseks kehtib Eestis aktsiisiseadust alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi ning pakendiaktsiisi seadus (Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2018; Pakendiaktsiisi seadus, 2017). Alates 1. aprillist 2003 reguleerib alkoholi, tubaka ja kütuse maksustamist ühine aktsiisiseadus (ATKAS) ning omaette seadusena kehtib pakendiaktsiisi seadus. 1. juulil 1990 kehtima hakanud Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seadus nägi algselt ette alkoholi, tubaka ja karusnahkade maksustamise, alates 28. veebruarist 1991 lisandus maksuobjektide hulka ka mootorikütus. Peatselt asendati see seadus ükshaaval üksikute aktsiisiseadustega. Alates 1. veebruarist 1992 õlleaktsiisi seadus, 1. aprillist 1992 alkoholiaktsiisi, 1. augustist 1992 tubakaaktsiisi seadus ja 1. juulist 1993 kütuseaktsiisi seadus. (Lehis, 2007)

1991. aastal loobuti põhimõttest, et aktsiisikaupa ei maksustata käibemaksuga ning kuni 1995. aastani maksustati Eestis toodetud tubakatooteid ja 1997. aastani maksustati Eestis toodetud õlut imporditud toodetest madalamate aktsiisimääradega. (Lehis, 2007)

Imporditud kaubalt tuli aktsiisi maksta tollieeskirjade kohaselt ning Eestis toodetud kaupadelt arvestatud aktsiise administreeris algselt Maksuamet (tootja esitas Maksuametile aktsiisideklaratsioone). Järk-järgult anti aktsiiside siseriiklik haldamine üle tollile. (Lehis, 2007)

Aastatel 1992 kuni 1995 kehtis Eestis karusnahaaktsiis, millega maksustati rebase, kährikkoera, soobli, naaritsa, puurituhkru, ondatra ja tšintšilja nahku ning nendest valmistatud tooteid, samuti nimetatud elusloomi. (Lehis, 2007) See aktsiis on tänapäevaseks kehtetu.

Peale seda, kui Soome oli saavutanud oma iseseisvuse, tõi see kaasa riigi majandusele uue koormus. Olukorra edasine süvenemine oli I maailmasõja tõttu väliskaubanduse langus, mis tähendas märkimisväärset langust tollituludest, mis olid riigi tulude tuumik. 1919. aasta juunis jõustus uus seadus, mis vähendas alkoholsete jookide maksutuluseid. Nimeline keeldude seadus oli jõudnud, mis tähendas märkimisväärset alkoholitulu maksutulu vähenemist. Keelde seadus tõi endaga kaasa teisi probleeme nagu näiteks salakaubavedu ja kriminaalsete tegevuste aktiveerimine. Arengud sundisid riiki otsima uut tuluallikad. 1919 aastal jõustusid tubakatoote aktsiisimaksud ja 1926. aastal hakkas kehtima maiustuseaktsiis. Nendest kahest on tubakatoote aktsiisimaksud tänapäeva seisuga maksusüsteemis oma positsiooni säilitanud. Aktsiisimaksud kogutulude osakaal riigi aktsiisimaksudst jäi püsima 1920. aastatel veidi vähem kui 10%. (Juanto, 2003, pp 145-146)

Keeldude seadus tühistati pärast rahvahääletust 1932. aastal, kui alkoholsete jookide valmistamise, impordi, ekspordi, hulgemüügi ja jaemüügi täielikku ainuõigust reguleerib kangete alkoholsete jookide seadus (45/1932) riigi omandis olevale Oy Alkoholiliike Ab (Alko). Kuid keelualane seadus kehtis maapiirkondades praktiliselt, st alkoholsete jookide müük lubati ainult linnades. (Finlex, 2017)

Keeldude seaduse tühistamisel kehtestati mitmeid uusi aktsiisimaksu seadusi, milleks üks oli alkoholiaktsiisi, mis hakkas kehtima alates 1932. aastast ja margariinide ning loomasööda aktsiisimaks, mis sai aluse alates 1934. aastast. Margariinide ja loomasööda aktsiisimaks kehtis, kuni 1942. aastani ning seda peeti esimeseks aktsiisimaksuks, millele kehtestamine ei olnud seotud rahaliste kaalutustega. Teise maailmasõja seisund oli põhjustanud uue maksu tekkimist, milleks oli käibemaks, mida hakati koguma alates 1941. aastast. Samuti toimusid muudatused ka aktsiisisüsteemis ja võeti vastu neli uut aktsiisimaksu seadust, milleks olid rehvi-, kohvi-, suhkru ja karastusjookide- ning tollimaks. Kohvi aktsiisimaksu kestvuse aeg oli ainult 3 aastat, kuid 1948. aastal võeti ta uuesti kasutusse. Peale teise maailmasõja lõpu aastal 1957 oli oluline samm Soome aktsiisimaksu süsteemi arengus. Kütuseaktsiisi maks oli saanud riigi maksutulu suhtes kõige olulisemaks aktsiisimaksuks. (Juanto, 2003, pp 146-147)

1969. aastal rakendati alkoholipoliitikas kolme põhjalikku reformi: vastavalt uuele alkoholiseadusele (459/1968) võis Alko ja piimakarjäärade restorane luua ka maal. Jaemüügiga tegelevate alkohoolsete jookide jaemüüjate vanusepiirang oli 18 aastat ja liköörjookide vanusepiirang 20 aastat. Keskajal (462/1968) lubati alkoholi müüki ja müüki kauplustes, baarides ja kohvikutes kuni 4,7 mahuprotsenti. Reformi tulemusena suurenes alkoholi tarbimine mõne aastaga peaaegu kahekordistuma. (Finlex, 2017)

1995. aastal pikendati Soome liitumisega Euroopa Liidu alkoholiseadust (1143/1994). Alko monopolne positsioon lammutati, välja arvatud jaemüügi monopol, ja alkoholireklaamide liberaliseerimine. Alkohoolsete jookide tarbimise keeld avalikes kohtades tunnistati kehtetuks ja see määrus muudeti hiljem seaduses (612/2003). Alkoholiseaduse litsentsimine ja järelevalve anti üle riigile avalikus halduses. (Finlex, 2017)

Hetkel on Euroopa Liidus kaks liiki aktsiisi: aktsiisimaksud, mis on ühtlustatud direktiividega ja üksikute liikmesriikide kehtestatud aktsiisimaksud. Ühtlustamine tähendab, et toodete suhtes kohaldatakse aktsiisimaksu kõigis ELi liikmesriikides ning nende toodete jaoks on kehtestatud minimaalsed maksumäärad. Samuti on olemas tootegrupid, mille jaoks aktsiisimaksud kehtestatakse riiklikul tasandil. (Vero, 2018)

Aktsiisi kogutakse eelarvepõhjustel, kuid nende eesmärk on ka edendada sotsiaalseid ja tervisepoliitika eesmärke ning keskkonna- ja energiapoliitika eesmärke. Aktsiisi kohaldatakse Soomes valmistatud toodetes ja Soomes imporditavates toodetes. Aktsiisimäärad on tootepõhised, mis tähendab, et tasutud tollimaksumäärad põhinevad maksustatavas kasutuses tarbitud toodete või maksustatava tarbeks tarnitud toodete arvul (tarbimiseks ringlusse lubatud tooted). (Vero, 2018)

Alkoholiaktsiisi üheks olulisemaks eesmärgiks riigieelarve suurendamise kõrval on mõjutada inimeste käitumist, vähendada alkoholi tarbimist ning selle läbi vähendada inimeste tervise ja ühiskonna sotsiaalseid probleeme. Aktsiisimaksu kehtestamise taga on tavaliselt fiskaalne mõju, näiteks riigieelarve suurendamine, kuid tähelepanuta ei jää nii sotsiaalsed, tervishoiu kui ka majanduslikud tagajärjed. (Institut za javne financije, 2013).

Aktsiisimaksu üks põhimõte on see, et kauba päritolu ei tohiks mõjutada selle maksustamist. Näiteks Kuuba kohvi maksustatakse väiksema aktsiisiga, kui Aafrika oma. Seetõttu kõik kaubad, mida Eestis toodetakse või imporditakse, maksustatakse ühtemoodi. Selle tunnuse poolest erinevad aktsiisid tollimaksust. Tollimaksu eesmärk on maksustada importi või ekspordi, et anda eeliseid kodumaisele tootjale, kuid aktsiisi eesmärk on maksustada konkreetse kauba tarbimist sõltumata kauba päritolust. 90-ndate lõpus rakendati Eestis kodumaistele õlle- ja tubakatootele soodsamaid aktsiisimäärasid, kuid Euroopa Liidu ja Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) nõudel oli valitus sunnitud importkauba diskrimineerimisest loobuma. (Lehis, 2007)

Kuigi aktsiise peetakse erieesmärgiga maksuks, ei ole suurele osale aktsiisidest laekuvale tulule seaduses kindlat kasutusotstarvet ette nähtud. Riigieelarvesse laekunud alkoholi- ja tubakaaktsiisist kantakse 3,5% üle Eesti Kultuurkapitalile, sealhulgas 0,5% Eesti Kultuurkapitali koosseisu kuuluvale kehakultuuri ja spordi sihtkapitalile. (Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2018).

Võib järeldada, et aktsiis on valikuline maks. Nagu ka käibemaksu, peetakse alkoholiaktsiisi kaudseks maksuks, mis toob endale kaasa kaupade kõrgema hinna. Iga maksu eesmärgiks on ja jääb valitsusele tulu teenimine. Tulu teenimise kõrvalt on siiski olulisel kohal tarbijate käitumise reguleerimine ja kujundamine. Teenitud tulu kasutab

valitus oma tavapäraste ülesannete täitmiseks, eesmärkide elluviimiseks ning alkoholi tarbimisega kaasnevate välismõjude kompenseerimiseks ja teavitustööks. Hinnaregulatiivsusega püütakse kontrollida tarbijate tarvitavat kogus või panna tarbijad eelistama lahjat alkoholi kangele.

## 1.2. Alkoholiaktsiisi laekumist mõjutavad tegurid

Eelnevas peatükis oli välja toodud, et alkoholiaktsiisi tõstmisel on kaks peamist eesmärki, milleks on riigitulu teenimine ja alkoholi tarbimise vähendamine. Alkoholi poliitika kujundamisel tuleb arvestada erinevate välistegurite ja riskidega, mis võivad tulevikus mõjutada poliitika tulemuslikkust. Järsk alkoholiaktsiisi tõstmine võib põhjustada plaanimata negatiivseid tarbijakäitumise muutuseid nagu piirikaubanduse ja salakaubanduse suurenemine. Erinevate riskiteguritega arvestamine on oluline, kuna vastasel juhul võib rakendatav poliitika osutuda oodatust ebaefektiivsemaks. Käes olevas alapeatükis kirjeldatakse (alkoholiaktsiis) alkoholi poliitikat mõjutavaid tegureid, milleks on:

- aktsiisimäärad
- salakaubandus
- piirikaubandus
- varustamine
- majanduskasv
- alkoholi laenufirmad.

Riikide valitus suhtub **alkoholi aktsiisimäära** tõstmisesse üsna tavapäraselt, sest teatud olukordades aktsiisid võivad muutuda odavaks ja mugavaks viisiks, kuidas suurema poliitilise kuluta järjepidevalt riigikassat suurendada (Nelson, 2002, p 751). Samuti, suurendab aktsiisitõus üldjuhul ka käibemaksuga maksustatavat summat (Lehis, 2012, lk 348). Lähtudes sellest, et aktsiisimaksude laekumine on üks osa riigitulust, võib järeldada, et alkoholiaktsiisi soovitakse maksustada võimalikult kõrgelt, et selle pealt teenida võimalikult suur tulu. Siiski ei tohiks unustada, et liiga järsk maksutõus võib kaasa tuua negatiivsed mõjud nagu oht piirikaubanduse ja salakaubanduse tekkele või elavnemisele (Nordlund, Österberg 2000, lk 557 tsit Mäepere, 2017, lk 9).

Piirikaubandus ja salakaubandus mõjutavad oluliselt alkoholiaktsiisi poliitika tulemuslikkust, kuna selle tulemusel võib kauba müük ja laekuv aktsiis väheneda.

Alkoholiaktsiisiga on võimalik vähendada, kui ka alkoholi tarbimist suurendada. Tänu majanduse arengule paraneb tarbijate ostujõud, mille tõttu on alkoholi tarbimise vähendamiseks oluline maksustada alkoholi piisavalt kõrgel määral (Tauts, 2016). Erinevalt aktsiisimäära tõstmisest võivad alkoholi kättesaadavuse teha raskemaks näiteks alkoholi kaupluste lahtiolekuaegade piiramine, müügikohtade vähendamine ning alkoholi tarbimise vanusepiirangu tõstmine.

Riigi võimekusest sõltub, kuidas riik tuleb toime aktsiisimaksu hinnatõusuga ning sellega kaasnevate teguritega nagu näiteks salaturg. Tuleb meeles pidada ka legaalse piiriäärse kaubanduse faktorit ning Eestis on oma lähiriikidega võrreldes oluliselt erinev hinnatase. Alkoholiaktsiisi poliitika tulemuslikkust mõjutab registreerimata alkohol ehk teisisõnu **salakaubandus**. Registreerimata alkoholi hulka kuulub nii legaalne, kui illegaalne alkohol (Iard, 2018). Illegaalseks alkoholiks eelistatakse üldjuhul viina. Eesti Konjunktuuriinstituudi 2015. aasta aastaraamatu andmetel on salaviina ostjate osakaal siiski järjest vähenenud ning rohkem on hakatud ostma puskarit. Eestis 2014. aastal tarbiti illegaalset alkoholi hinnanguliselt 1,4 miljonit liitrit ning see moodustas elanike poolt tarvitatud viinast keskmiselt 19%. Salakaubanduse tõttu kaotab riik igal aastal maksutulust alkoholiaktsiisi ja käibemaksu näol. (Eesti Konjunktuuriinstituut, 2015, lk 21)

Illegaalse alkoholina käsitletakse ka sellist alkoholi, kus selle ostja või tarbija on kursis, et toote eest ei ole tasutud makse ehk seda müüakse seadusevastaselt. Salaalkoholi ostmise peamiseks põhjuseks on legaalsest alkoholist odavam hind. (Eesti Konjunktuuriinstituut, 2016, lk 4) Üldjuhul suurendab alkoholiaktsiis toote müügihinda ja kui legaalse alkoholi hind ületab tarbijate jaoks olulise hinnapiiri, siis hakatakse selle hinnasurve tõttu tarbima rohkem salakaubanduse tooteid (Kennel, 1996, p. 317). Kange alkoholi hindu tuleb kindlasti jälgida, sest kange alkohol on kõige laialdasemalt levinud salaalkohol ning sellest tulenevalt võib salaalkoholi levik muuta tarbija joomisharjumisi negatiivses suunas (Rehm et al., 2016, lk 1286 tsit Mäepere, 2017, lk 13).

Salaalkoholi turgu ei saa reguleerida legaalsete toodete jaoks mõeldud vahenditega nagu alkoholi kõrgem maksustamine ning kättesaadavuse piiramine (Iard, 2018). Loomulikult ei ole salaalkoholi peamiseks miinuseks riigiraha saamata olemine, vaid inimeste tervise kahju tekitamine.

Näiteks 2001. aastal esines Pärnumaal massiliselt 50-100% metanoolist valmistatud salaviina tarbinud inimestel terviseprobleeme ning surmajuhtumeid. Mürgistuse tagajärjel hukkus 68 inimest, 66 inimest jäid I grupi invaliidiks ja 20 inimest II grupi invaliidiks. (Tellismäe, 2017, lk 19)

**Piirikaubandus** on alkoholiaktsiisi poliitika tulemuslikkust mõjutav välistegur. Naaberriikide madalad alkoholi aktsiisimäärad mängivad selles osas suurt rolli ning see on ka peamine põhjus, miks toimub pidev alkoholikaubandus mõningate naaberriikide piirialadel. Eurotsoon muudab liikmesriikide kodanikele riikidevahelise liikumise kiireks ning mugavaks. Euroopa Liidu ühtne valuuta lihtsustab hindade võrdlemist ja soodustab tarbimist.

Igas riigis maksustatakse igat toodet või teenust erinevalt, kasutades näiteks aktsiisi- ja käibemaksu määrasid, mis soodustavad piirikaubandust naaberriikides, välja arvatud juhul, kui suudetakse analoogseid tooteid või teenuseid pakkuda odavamalt. (Leal et al., 2010, p. 136)

Majanduse globaliseerumine, mis vähendab toodete hindu tänu paranenud kaubandussuhetele, ning riigiti sarnaste toodete hindade olulise varieerumine on kaks põhilist trendi, mis soodustavad piirikaubanduse arengut. Piirikaubandus omab mõju maksutulu kogumisele ning seeläbi riikide majandustegevusele. (Leal et al., 2010, p. 136) Euroopa Liidu üks peamisi maksustamisprintsipe on, et maksud ja aktsiisid makstakse riiki, kust toode osteti ning kui toode viiakse teise liikmesriiki, siis uusi makse ei lisandu (Lavik & Nordlund, 2009, p. 205). Siin kohal võib tekkida olukord, kus alkoholi tooteid valmistatakse ühes, kuid tarbitakse ja ostetakse teises riigis, mille tõttu jääb riigil saamata nii aktsiisi- kui ka käibemaks (Sopek, 2013).

Piirikaubandus on mõjutatud sellest, milliseid kaupu või teenuseid pakutakse müügiks teistes riikides ja mis hindadega on võimalik neid osta. Enamasti on tegemist

hinnaerinevusega võrreldes naaberriikides müüdava kaubaga. Näiteks alkohoolsed joogid, kütus, karastusjoogid, tubakatooted, toit ning teatud tüüpi teenused nagu näiteks hambaravi on osa piirikaubandusest. Peamiseks piirikaubanduse põhjuseks on maksud ja aktsiisimäärad, mis erinevad Euroopa Liidus oluliselt (Lavik & Nordlund, 2009, p. 205). Ameerika Ühendriikides leiti, et mida suurem on osariikide vaheline piirikaubandus, seda enam üritati aktsiisidelt teenida (Nelson, 2002, pp 746–747). Näiteks langetati Soomes 2004.aastal eesmärgiga vähendada piirikaubandust Eesti ja Soome vahel alkoholiaktsiisi keskmiselt 32 % võrra (Eesti Rahvusringhääling, 2018). Selle tulemusel suurenesid märkimisväärselt alkoholiga seotud ootamatute surmade, üldine alkoholiga seotud suremuse, kuritegevuse ja haiglaravi vajaduse tase. (Österberg, 2018) Selline käik ei kasvatanud aktsiisitulu ega vähendanud ka piirikaubandust ning alkoholi tarbimist, vaid toimis vastupidiselt.

Üks tugevamaid trende, mis lööb alkoholiaktsiisi laekumised nihkesse on alkoholi jookide **varumine**. Antud tegur puudutab eelkõige alkoholi müüjaid, edaspidi ettevõtjaid. Ettevõtjad on sunnitud enne uue seaduse jõustumist täiendama oma varusid vanade alkoholiaktsiisi määrade järgi. Enne alkoholi aktsiisitõusu varuvad ettevõtjad peamiselt kanget alkoholi, kuna kange alkoholi varumise sääst on kõige kõrgem, varud võtavad vähem ruumi ning säilivad pikka aega. Viimastel aastatel on lisandunud ka õlle varumine, kuid nende mahud on oluliselt väiksemad. (Klaos & Kirsipuu, 2018)

**Majanduskasv** on tootmismahu suurenemine. Majanduskasv on lihtsamalt öeldes kogu tootmismahu suurenemine mingi perioodi jooksul. Majanduskasvu mõõtmisel kasutatakse sageli sisemajanduse koguprodukti (SKP) või rahvamajanduse koguprodukti (RKP) näitajat. Samuti arvestatakse rahvastiku hulka, sest reaalselt kasvab jõukus vaid siis, kui majanduse kasvutempo ületab rahvastiku kasvutempo. Seetõttu kasutatakse majanduskasvu väljendamiseks sisemajanduse koguprodukt elaniku kohta. ()

Kõikidest eelpool välja toodud teguritest on üks uuemaid ja seadustest mööda hiilivamaid **alkoholi laen**, edaspidiselt alkoholilaen. Alkoholilaenu põhimõte on järgmine - lõpptarbija kontakteerub ning kohtub müüjaga, ostab tema käest alkohoolseid tooteid ning talle vormistatakse müüja poolt laenuleping, mis kinnitab, et lõpptarbija peab hiljemalt järgmise päeva hommikuks kell 8.00 tagastama alkohoolse



joogi. Vastasel juhul kaotab vormistatud leping kehtivuse. (Rudi, 2013) Sellise skeemi puhul ostavad praegused alkoholilaenujad oma tooteid naaberriikidest ning kõik maksutulud jäävad riiki, kust alkohol oli toodud ja ostetud. Ametnike kinnitusel on selline tegevus ebaseaduslik ja laialt levinud ning sellise äri piiramine või lõpetamine on väga raske.

Alkoholipoliitika kujundamisel tuleb kindlasti arvestada erinevate välistegurite- ja riskidega, mis tulevikus võivad mõjutada poliitika tulemuslikkust. Iga tegur mõjutab omakorda alkoholiaktsiisi laekumist ning on üksteisest mõjutatud, mis tähendab, et kui ühte tegurit hakata moonutama annab teine kõrvalolev tegur kindlasti väljundit. Alkoholipoliitika kujundamisel tuleb kindlasti silmas pidada riigitulude saamise kui ka tarbimise reguleerimise eesmärki. Kahe kriteeriumi vahel tuleb kindlasti leida omavaheline tasakaal, et mõlemad eesmärgid saaksid täidetud. Euroopa Liidu siseselt on naaberriikide piirialade kaubandus muudetud väga lihtsaks, mis omakorda muudab töhuga ja ühtse alkoholipoliitika loomise raskeks.

## **2. ALKOHOLIAKTSIISI MAKSUD JA AKTSIISITULUD EESTIS, LÄTIS JA SOOMES**

### **2.1. Alkoholiaktsiisiga maksustamine Eestis, Lätis ja Soomes**

Alkoholipoliitika peamiseks eesmärgiks on maksimeerida aktsiisilaekumistest saadav tulu, tagada ühiskonna heaolu, reguleerida ühiskonna käitumist ja vähendada alkohoolsete jookide tarbimisega seotud võimalikke kulusid. Õige alkoholipoliitika peab olema tarbimist piirav ja täitma fiskaalset eesmärki. Igas riigis kehtivad oma alkoholiaktsiisi määrad ja alkoholi käitlemise piirangu seadused.

Tänu Euroopa Liidule on muutnud piiriülene kaubandus lihtsamaks ning seetõttu peavad EL liikmesriigid tegema tõhusat koostööd aktsiisipoliitika suunas. Eestis kui ka mujal Euroopas peetakse alkohoolseteks jookideks õlut, veini, kääritatud jooke, vahetoode ja muid alkohoolseid jooke, mille alla kuulub ka kange alkohol (Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2018).

Alkoholi maksustamine on majanduslikult oluline ja sotsiaalselt tundlik teema kõikides Euroopa riikides. Alkoholiaktsiis peaks kujundama tarbijate käitumist, vähendama alkoholitarbimisest tulenevaid negatiivseid välismõjusid ja kompenseerima alkoholi poolt tekitatud sotsiaalseid kahjusid. Euroopa Liidu kontekstis lisandub vajadus alkoholiaktsiise ühtlustada, ära hoidmaks kahjutoova piirikaubanduse konkurentsi. Vaatamata alkoholiaktsiis harmoneerimisele on antud maksu tase liikmesriikides üsna erinev. Samuti on erinevad aktsiisidest saadavad maksutulud võrreldes SKP-ga ja kogumaksutuludega. Selle peamiseks põhjuseks on spetsiifiline erikord veinitoodete maksustamisel. Nimelt on veini lubatud maksustada ka nullmääraga. Neis riikides, kus veinitooted on maksustatud nullmääraga, on madalamad ka muule alkoholile kehtestatud aktsiisimäärad. (Trasberg, 2015)

Eesti on väike riik, kuid 2017. aasta jooksul on Eesti elanike arv kasvanud 0,2% ehk 1 318700 miljonini. Eestis alates 2015 aastast on elanike arv pidevalt kasvanud paari tuhande suuruses, kui lähtuda statistilistest andmetest on Eestis võimalik alkoholi

tarbitav vanus 15-74 aastased ja nende arv moodustab umbes 994 tuhat elaniku. (Statistikaamet, 2018a)

Eestis alkoholi hulgi- või jaemüügiga võib tegeleda äriregistris registreeritud ja majandustegevuse majandustegevuse teatise esitanud ettevõtja. Ettevõtjal on lubatud müüa hulgi- ja jaemüügi korras määratletud alkohoolseid jooke üksnes majandustegevuse registri andmetes märgitud tegevuskoha kaudu. impordi ja eksporti võib teostada hulgi- või jaekaubanduse, tootlustuse tegevusalal tegutsev ettevõtja, kelle majandustegevuse registri andmed sisaldavad ka märgitud alkoholi impordi või ekspordi kohta. Käideldav alkohol peab vastama alkoholi määratlemise, kirjeldamise ja müügiks esitlemise nõuetele, olema kantud riiklikku alkoholiregistrisse, vastama riiklikku alkoholiregistrisse kandmisel esitatud katsetulemuste protokollile või sertifikaadis toodud näitajatele ning tarbijapakendi ja selle märgistuse poolest eelnimetatud registrisse kandmisel esitatud tootenäidisele. (Maksu- ja Tolliamet, 2017)

Eestis, Lätis ja Soomes kehtivad aktsiisidega maksustamisel kõik tarbimismaksu üldised põhimõtted nagu neutraalsuse põhimõte ja sihtkohamaa printsiip ehk kauba maksustamine ei tohi sõltuda müüja või tootja isikust ja maksustamine toimub kauba tarbimiskohas. Samuti igas riigis on kehtestatud teatud kauba gruppidele maksumärgid. Vastavalt alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse § 49<sup>1</sup> lõikele 2 peab alkohol olema maksumärgistatud, kui selle etanoolisisaldus on üle 22 mahuprotsendi ning see on villitud müügipakendisse mahuga alates 0,05 liitrist. Kõik Eestisse imporditud, ka teistest liikmesriikidest siia toodud, või ükskõik mis viisil Eestis tarbimisse suunatud alkohol peab olema maksumärgistatud, välja arvatud juhul, kui 14 vastavale alkoholile kehtib aktsiisivabastus, või ajutine aktsiisivabastus (Maksu- ja Tolliamet, 2016).

Alkoholist tulenevate kahjude minimaliseerimine on üks võimalus, kuidas riigis raha kokku hoida. 2003. aastal koguti Euroopa Liidus alkoholiaktsiisi 25 miljardit eurot. Samal aastal olid alkoholist tulenevad kahjud hinnanguliselt üle 10 korra kõrgemad ehk 270 miljardit eurot. Kuna Eestis ei ole nii mahukat alkoholist tulenevate kahjude hindamist teostatud siis sarnaseid proportsioone rakendades on võimalik ja tõenäoline, et alkoholi kahjud ületavad hetkel aktsiisilaekumise (220 miljonit eurot 2014. aastal) mitmekordselt, ulatudes alkoholipoliitika rohelise raamatu konservatiivse hinnangu kohaselt kuni miljardi euronit. (Raudne, 2015).

Alkoholiaktsiis on hinna üks osa, seega ei saa ainult aktsiisi järgi alkoholi hinda tuletada. Igas riigis on erinevad alkoholiliigid ja aktsiisimäärad, seetõttu võib tekkida olukord, kus ühes riigis on odavam soetada üht liiki alkohoolset jooki kui teises. Eestis on alkoholiga seotud surmajuhtumeid rohkem kui teistes Euroopa Liidu riikides, näiteks oli Eestis 2010. aastal 6,2 alkoholiga seotud surma 100 000 elaniku kohta, mis oli Euroopa Liidu kõige kõrgem näitaja. Alkoholiaktsiis on oma olemuselt tarbimismaks, mille maksab kinni lõpptarbija. Valitsuse tegevuskava põhjal tõstetakse aktsiisimäärasid tervise kaitseks, et tervist kahjustavad tooted oleks tarbijatele vähem kättesaadavad. (Rahandusministeerium, 2015).

Alkoholi müük on Soome riigi omand, mida haldab ja kontrollib sotsiaal- ja tervishoiuministeerium. Soomes reguleerib alkoholi aktsiisiga maksustamist Laki alkoholi- ja alkoholijuomaverosta (1471/1994). Alkohoolseid tooteid, mille alkoholimahud on enam kui 4,7% alkoholisisaldusega, on lubatud müüa riigi nimelistes ALKO poodides. Jookide jaemüügi monopoolsus põhineb sotsiaal- ja tervishoiupoliitika eesmärgil, milleks on alkoholi tarbimise negatiivsete mõjude leevendamine. Ainsaks erandiks on kohalikult toodetud joogid, mida põllumajandustootja saab müüa, kui toote alkoholisisaldus on väiksem kui 13%. (Concealedwines, 2017)

Alkoholi, mille sisaldus kuni 22% või madalam, soetamiseks ja tarbimiseks peaks vanusepiir olema vähemalt 18 aastat. Selleks, et osta ja tarbida alkohoolset jooki alkoholisisaldusega üle 22% peaks vanusepiir olema vähemalt 20 aastat. Restoranidest ja meelelahutusasutustest saab 18-aastasena soetada kõiki laadi alkohoolseid jooke. (Concealedwines, 2017)

ALKO riigipoed on avatud tööpäevadel esmaspäevast reedeni 9.00-20.00 ja laupäeviti 9.00-18.00. Pühapäeviti, riigipühadel, iseseisvuspäeval, 1.mail, jõululaupäeval ning esimese ülestõusmispüha eelsel päeval on alkoholi jaemüük keelatud. Jaanipäeva eelsel päeval ei tohi jaemüügiga tegelda pärast 13.00. Restoranid ja baarid tohivad müüa alkoholi 9.00-01.30. Kohalik omavalitsus võib eritaotluste korral lubada alkoholi müüki ka piiridevälisel ajal. (Concealedwines, 2017)

15. detsembri 2017 võttis Soome parlament vastu seaduse, mis lubab alates märtsist 2018 poodides müüa alkohoolseid jooke, mille alkoholisisaldus on kuni 5,5%. Varasemalt oli selleks piiriks 4,7%. Kängemate jookide müüki jätkab ALKO kett, kuid uus seadus lubab riigi omanduses oleval alkoholimüüjal pikendada oma lahtiolekuaega tööpäevadel kuni 21.00. Väiksematele õlletehastele anti luba müüa oma tooteid kohapeal, kui alkoholisisaldus ei ületa 12%. Reform leevendab ka restoranide bürokratlikku koormust, võimaldades neil jääda lahti kuni 18.00 ilma eraldi taotluseta ja öösel terrassil serveerida alkoholi. (Yle, 2017)

Soomes maksustatakse aktsiisiga õlut, veini, kääritatud jook, vahetooteid ja muid alkohoolseid jooke. Tooteid maksustatakse alates 1,2% alkoholisisaldusega, õlle puhul alates 0,5%. Eestis on veini ja kääritatud jookide puhul määravaks etanoolisisaldus (kuni 6 mahuprotsenti või üle selle). Allolevas tabelis 1 nähtub, et Soomes on veinide ja teiste kääritatud jookide puhul kategooriaid neli, õlu ja vahetoodete puhul on kategooriaid kaks. (Finlex, 2017)

Alates 1995. aastast on Soome väikeste õlletehaste puhul vähendatud maksu, mis toodavad vähem kui 15 miljonit liitrit õlut aastas, saavad 10 kuni 50 protsenti maksu alandust. Väikesemahulise allahindluse eesmärk on kohaliku õlletootmise toetamine ja taaselustamine ning väikeste ja suurte õlletehaste vahelise kulude erinevuste kompenseerimine. (Valtiovarainministeriö, 2018)

Tabel 1. Alkoholisisaldusega jookide liigitus Soomes alkoholi protsendi põhjal (Finlex, 2017; autori koostatud)

<b>Vein ja teised kääritatud joogid</b>	<b>Õlu</b>	<b>Vahetoode</b>
Rohkem kui 1,2% kuid mitte üle 2,8%	Rohkem kui 0,5 kuid mitte üle 2,8	Rohkem kui 1,2 kuid mitte üle 15
Rohkem kui 2,8% kuid mitte üle 5,5%		
Rohkem kui 5,5% kuid mitte üle 8,0%	Rohkem kui 2,8	Rohkem kui 15, kuid mitte üle 22
Rohkem kui 8,0		

Lätis reguleerib alkoholi aktsiisiga maksustamist aktsiisimaksu seadus ehk läti keeles Par akcīzes nodokli (Par akcīzes nodokli, 2018). Seadus sisaldab endas paragrahve ja lõike, mis on seotud alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisidega. Allolevas tabelis 2 nähtub, et Lätis on likööri, vahuveini ja kääritatud jookide puhul kategooriaid on üks.

Tabel 2. Alkoholisisaldusega jookide liigitus Lätis alkoholi protsendi põhjal (Par akcīzes nodokli, 2018; autori koostatud)

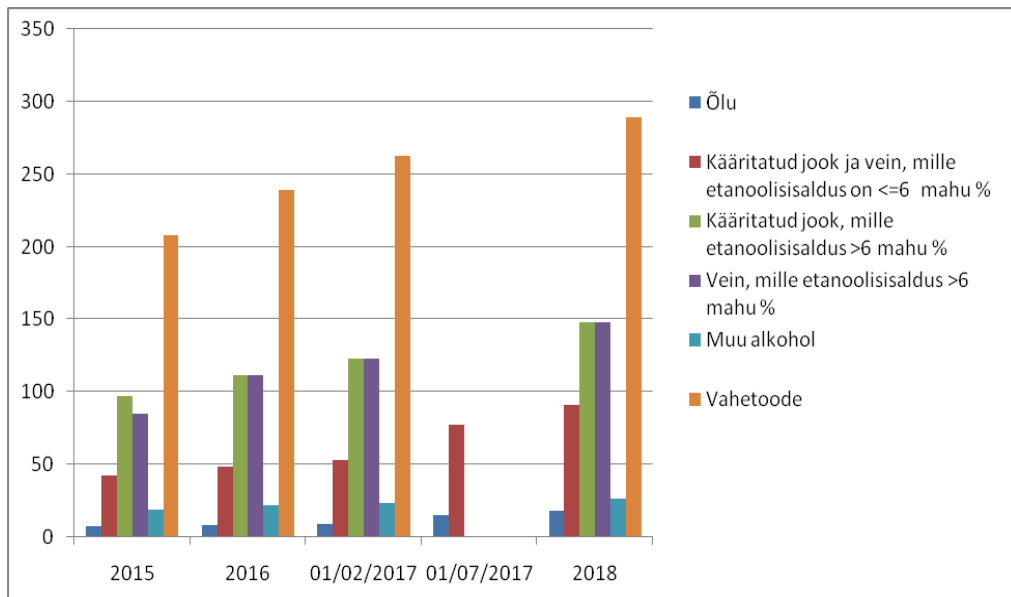
Liköör	Vahuvein	Kääritatud joogid
Rohkem kui 1,2 kuid mitte rohkem kui 18	Rohkem kui 1,2 kuid mitte üle 15	Rohkem kui 1,2 kuid mitte rohkem kui 15

Eesti ja Läti alkoholsete müükide piirangud on sarnased. Läti poodides on lubatud müüa alkoholseid tooteid 8.00-22.00. Kinnistes kohvikutes ja baarides on alkoholi müük lubatud öö läbi või kuni koha kinni panemiseni. (Likumi, 2015)

Lähtudes varasematele kogutud andmetele on Euroopa Liidus kõige madalama aktsiisimääraga õlu 2016. aasta seisuga Lätis, kõige kallima määraga Soomes, seejuures vahe on peaaegu 10-kordne. Soomes on samuti kõige kõrgem aktsiisimäär mittegaasiliste jookide puhul. (European Commission, 2018)

Aktsiisimäära tõstmisel peab olema mõistlik ja efektiivne, võttes arvesse nii riigi rahalaekumisi kui ka rahvatervist ja muid sellega seotud sotsiaalseid nähtusi. Ei anna omavahel võrrelda sissetuleku ja sotsiaalset taset, mis on ebatõenäoline nende võrdsusele. Võrdlemiseks soovivad poliitökonoomilised aspektid kasutada ühte kriitilist näitajat, mida kutsutakse poliitiliselt aktsepteeritavaks tasemeks, mis omakorda tähendab olla äärmiselt ettevaatlikud, et mitte solvata ega häirida ebasoodsamas olukorras ühiskonda kuuluvaid inimesi. (The World Bank, 2015)

Alkoholi aktsiisimäärad on aastate jooksul oluliselt muutunud ning Eestis alkoholi aktsiisiga maksustamist reguleerib ATKEAS § 46.



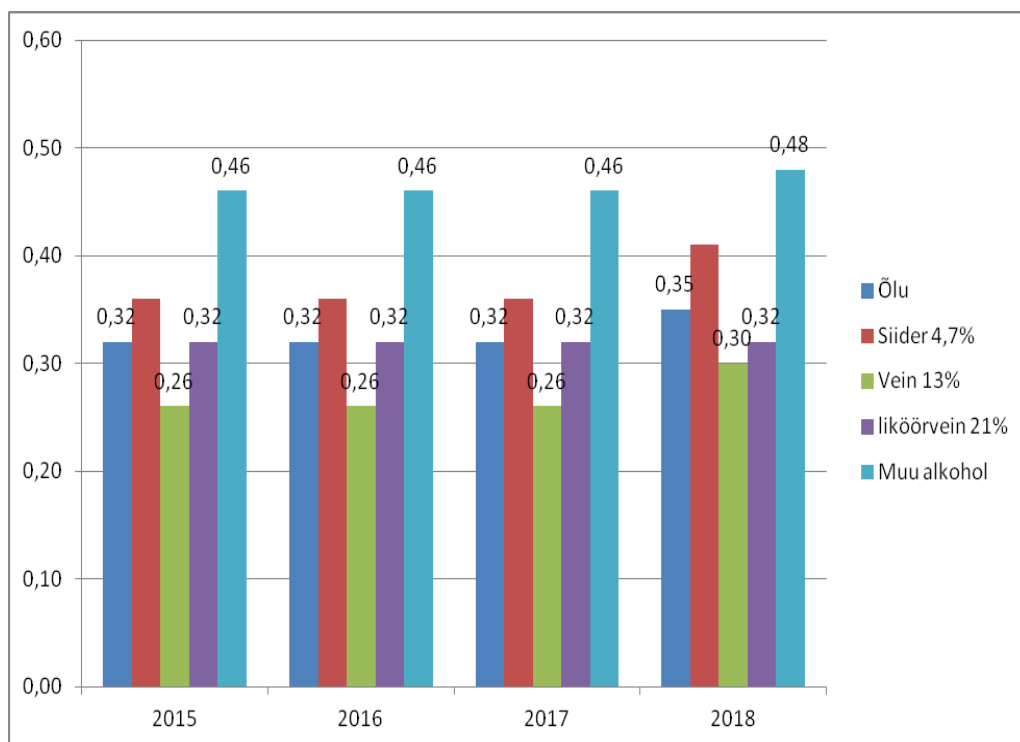
Joonis 1. Eesti Vabariigi alkoholiaktsiisi määrade kasvamine aastate lõikes 2015-2018 (Raamatupidamisuudised, 2018; autori koostatud)

Jooniselt 1 nähtub, et Eesti alkoholi aktsiisimäärad on aastate lõikes järjepidevalt tõusnud. Eesti valitsuse sõnul on konstantselt tõusval aktsiisimääral kaks peamist eesmärki: rahva tervise säästmine ning riigikassa täitmine. Eestis maksustatakse kõige madalamalt õlut. Õlle aktsiisimäär on võrreldes 2015 aastaga tõusnud 60,46%. Kääritatud jookide ja veini aktsiisimäär, mille etanoolisisaldus on kuni 6 mahuprotsenti, on võrreldes 2015. aastaga tõusnud 53,76%. Kääritatud jookide, mille etanoolisisaldus on üle 6 mahuprotsenti, on uuritud ajavahemikul tõusnud 34,13%. Veini, mille etanoolisisaldus on üle 6 mahuprotsenti, hind on tõusnud võrreldes 2015 aastaga 42,72% ja muu alkoholsete jookide aktsiisimäär on tõusnud võrreldes 2015. aastaga 71,88%. (vt joonis 1)

Kõige suurem muutus alkoholi aktsiisimäärades toimus 2017. aastal, kus õlle ja jookide, mille etanoolisisaldus on kuni 6 mahuprotsenti tõusis lausa kaks korda aasta jooksul, vastavalt veebruaris ning juulis. Õlle aktsiisimäär 2017. aastal tõusis kokku 53,48%. Kääritatud jookide aktsiisimäär, mille etanoolisisaldus on kuni 6 mahuprotsenti, tõusis 2017. aastal kokku 45,48%. Kääritatud jookide ja veini aktsiisimäär, mille etanoolisisaldus on üle 6 mahuprotsenti, tõusis 2017. aastal ühe korra veebruarikuus, vastavalt kääritatud jookide oma 20,95% ja veini oma 42,72%. Muu alkoholsete jookide aktsiisimäär 2017. aastal tõusis samuti veebruaris 20,93%. (vt joonis 1)

Soome alkoholiaktsiisi ei tõstnud alates 2014. aastast. 2013. aasta sügisel otsustas valitsus suurendada Eesti veinitööstuse piiramist. Alates 2014. aasta algusest tõusis kangete alkoholsete jookide hind 2,2%, õlle ja veini hind 2-2,5% ja vahetute ja liköörveinide hind 3,7%. (vt joonis 2)

Soome parlament otsustas 2017. aasta detsembris tõsta alkoholsete jookide aktsiisi uuest aastast 10% võrra, lootes sellega tõsta riigieelarve tulusid 2018.aastal 100 miljoni euro võrra. *Longdrink*-tüüpi jookidel, mille alla kuuluvad õlu, siider ja muud kerge alkoholisisaldusega joogid, tõusis aktsiis vastavalt veinil 13%, õllel 10% ja kangel alkoholil 4,8%. Eeldatavalt tõstab aktsiisitõus alkoholsete jookide hindu ligikaudu 5%. Soome, Rootsi ja Iirimaa aktsiisimäärad on Euroopas praegu kõige kõrgemad. Hetkeseisuga ületavad Soomes alkoholiaktsiisimäärad Eesti omasid pea kaks korda. (Pruul, 2017)



Joonis 2. Soome alkoholiaktsiisi määrade kasvamine aastate lõikes 2015-2018 Euro liitri alkoholisisaldus mahuprotsentides (Eduskunta, 2017; autori koostatud)

Jooniselt 2 nähtub, et Soome aktsiisimäärad on aastate lõikes olnud stabiilsed ja fikseeritud. Lähtudes statistilistest andmetest on seis olnud stabiilne aastatel 2014-2017.



2018 aasta alguses tõsteti alkoholsete jookide aktsiisimäärasid Suurendamine puudutas kõiki alkoholsete jookide rühmi, kuid keskendus kergelt alkoholivabadele alkoholsetele jookidele. Alkoholiaktsiisi tõsteti keskmiselt 7,65%. Õlle aktsiisimäära tõsteti võrreldes 2017. aastaga 8.57%. Siidri aktsiisimäära, mille alkoholisisaldus on kuni 4,7%, tõsteti võrreldes 2017. aastaga 12.2%. Veini aktsiisimäära, mille alkoholisisaldus on kuni 13%, tõsteti võrreldes 2017. aastaga 13.33% ja muude alkoholsete jookide aktsiisimäära tõsteti 4,17%. (vt joonis 2)

Tabelis 3 nähtub, et 2015.aasta alguses kehtis Lätis veel 2014. aasta aktsiisiseadus. Vastavalt vanale seadusele olid alkoholiaktsiisid grupeeritud järgmiselt: õlu; vein; kääritud joogid; vahetooded, mille absoluutne alkoholisisaldus oli, kas alla või üle 15 mahuprotsendi ja muud alkohoolsed tooted. 01.08.2015 võttis Läti valitus vastu uue seaduse muudatuse alkoholi aktsiisimäärade suhtes ning tõstis õlle aktsiisimäära 18,42%. Veini aktsiisimäära võrreldes 2015.aasta jaanuariga tõsteti 8.53%. Seaduse muudatusega viidi sisse lisapunktid, kus jaotati kääritud joogid kolmeks. Jookidel, mille absoluutne alkoholisisaldus on alla või üle 6 mahuprotsendi, määrati aktsiisiks 64 ja 70 eurot ühe hektoliitri kohta. Vahetoodetel, mille absoluutne alkoholisisaldus on alla või üle 15 mahuprotsendi, tõsteti aktsiisi 8,53% ja 9,45%. Muudel alkoholsetel jookidel, mille alla kuulub näiteks kange alkohol, tõsteti aktsiisi võrreldes 2015. aasta jaanuari seisuga 1,65%. Keskmiselt tõstis Läti valitsus 2015. aastal alkoholi aktsiisimäära 9,32%. (vt tabel 3) Nii Läti kui Eesti on tõstnud oma alkoholi aktsiisimäärasid igal aastal. (vt joonis 1; vt tabel 3)

2016. aasta märtsis tõsteti õlle aktsiisimäära 9,52% ning veini aktsiisimäära 5,41% võrreldes 2015. aasta augustikuuga. Muudel kääritatud jookidel, mille absoluutne alkoholisisaldus on üle 6 mahuprotsendi, tõsteti aktsiisi 5,41%. Vahetoodetel, mille absoluutne alkoholisisaldus on alla või üle 15 mahu protsendi tõsteti aktsiisi 5,41% ja 8,33%. Muude alkoholsete jookide aktsiisimäär tõusis 2,86%. 2016. aasta seisuga tõsteti Lätis keskmiselt alkoholi aktsiisimäära 5,28%. (vt tabel 3)

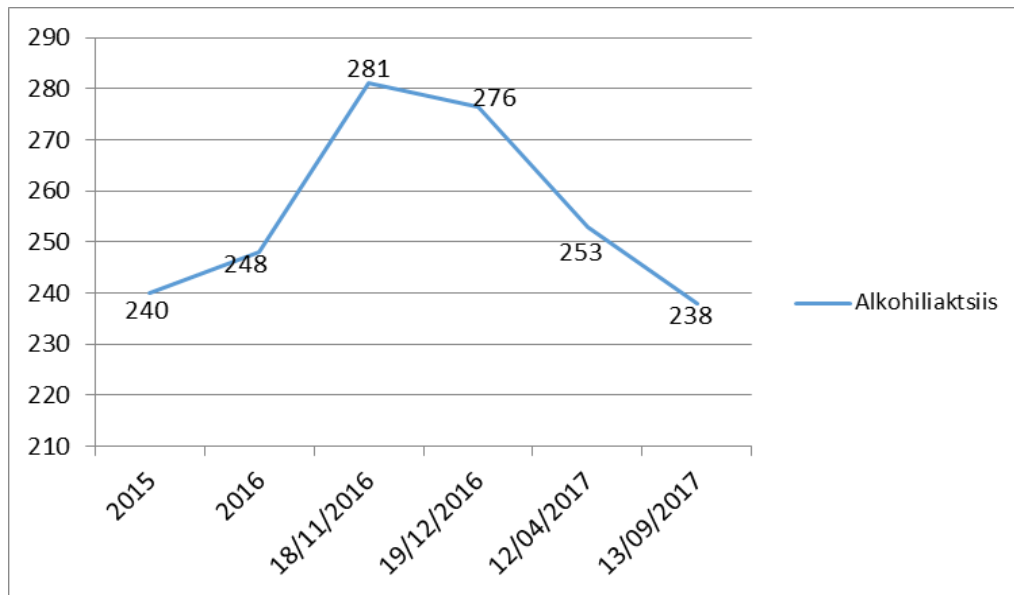
2017. aasta märtsis tõsteti õlle alkoholi aktsiisimäära 6,67% võrreldes 2016. aasta augustikuuga, mis on 2,86% väiksem tõus võrreldes eelmise aastaga. Veini aktsiisimäära tõsteti 5,13%, mistõttu võib järeldada, et aktsiisimäära tõus jäi umbes samale tasemele võrreldes 2016.aastaga. Kääritatud jookidel, mille absoluutne

alkoholisisaldus on üle 6 mahuprotsendi, tõsteti aktsiisi samuti 5,13%. Vahetoodetel, mille absoluutne alkoholisisaldus on alla või üle 15 mahu protsendi, tõsteti aktsiisi 5,13% ja 7,69%. Muude alkoholsete jookide aktsiisimäär tõusis 4,74%. Keskmiselt tõusis alkoholi aktsiisimäär 2017. aastal Lätis 4,74%. (vt tabel 3)

Tabel 3. Läti alkoholiaktsiisi määrade tõstmise aastate lõikes 2015-2018 euro hektoliitri alkoholisisaldus mahuprotsentides (Likumi, 2015, Vid, 2016; Vid, 2017; autori koostatud)

TOODE		1.01.2015	1.08.2015	1.03.2016	1.03.2017	1.03.2018
Õlu		3,1	3,8	4,2	4,5	6,8
Vein		64,03	70	74	78	92
Kääritatud joogid		64,03				
	mille absoluutne alkoholisisaldus on <= 6 mahu %		64	64	64	64
	mille absoluutne alkoholisisaldus on > 6 mahu %		70	74	78	92
Vahetooted						
	mille absoluutne alkoholisisaldus <= 15 mahu %	64,03	70	74	78	92
	mille absoluutne alkoholisisaldus > 15 mahu %	99,6	110	120	130	150
Muud alkohol		1337,5	1360	1400	1450	1670

2018. aasta 1. märtsil võeti vastu uus alkoholi aktsiisimäärade seadus. Õlle aktsiisimäär tõsteti võrreldes eelneva aasta märtsikuuga 33,82% ja veini oma 15,22%. Kääritatud jookide, mille absoluutne alkoholisisaldus on üle 6 mahu protsendi, tõsteti 15,22%. Vahetooted, mille absoluutne alkoholisisaldus on alla või üle 15 mahuprotsendi tõsteti 15,22% ja 13,33%. Muude alkoholsete jookide aktsiisimäär tõusis 13,17%. 2018. aasta seisuga tõsteti Lätis alkoholi aktsiisimäär keskmiselt 5,28%. (vt tabel 3)



Joonis 3. Prognoseeritud aktsiisitulu aastate lõikes, miljonites eurodes (Kuris, 2017; autori koostatud)

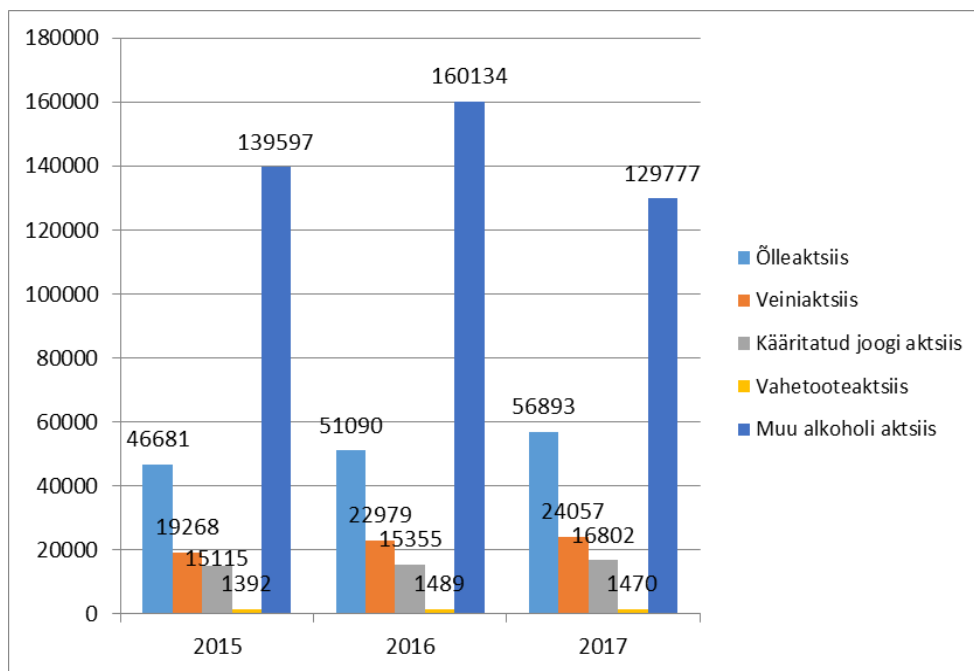
Jooniselt 3 nähtub, et 2015. aasta jooksul oli plaanis teenida alkoholiaktsiisist umbes 240 miljonit tulu. 2016. aastal teeniti tänu alkoholiaktsiisi seaduse muudatusele kokku tulu 248 miljonit, mis teeb 3,23% rohkem 2015. aasta kogutud tulust. 18. novembril 2016. aastal prognoositi saadavaks tuluks umbes 281 miljonit, mis on 11,74% rohkem 2016. aasta planeeritud tulust. 2016. aasta detsembris muudeti algprognoose ning uus tuluprognoos oli 1,66% suurem ehk 276,4 miljonit eurot. (vt joonis 3)

Kuna kange alkoholi varude maht oli ajas oluliselt kasvanud ning ulatus enne 2017. aasta 1. veebruari aktsiistõusu juba peaaegu nelja keskmise tarbimise kuumahuni, otsustas valitsus uuesti suurendada prognoositavat aktsiisitulu 253 miljonile. Septembris 2017. aastal oli tehtud lõplik prognoos, milleks osutus 238 miljonit. (Klaos & Kirsipuu, 2018)

Võib järeldada, et igas riigis kehtib oma aktsiisipoliitika. Riikide valitus kehtestab omad alkoholi müügi piirangud. Soome alkoholi müük on 100% valitsuse kätes juba ammustest aegadest ja müügipiirangute poolest karmim, kui Eesti ja Lätis. Soome pole oma alkoholi aktsiisimäärasid tõstnud alates 2014. aastast, kuid Eesti ja Läti on seda teinud iga aasta.

## 2.2. Alkoholiaktsiisi laekumised Eestis, Lätis ja Soomes aastatel 2015-2017

Riigikassasse laekub alkoholiaktsiisi igakuiselt. Igal aastal teeb antud riigi valitus järgneva aasta finantsplaneeringud, millega sätestatakse ka alkoholi aktsiisimäärad ja potentsiaalne laekuva tulu summa. Käsikäes käivad planeeritava laekuva tuluga ka riikide majandus- ja inimeste sissetuleku kasv.



Joonis 4. Eesti Vabariigi alkoholiaktsiisi laekumised aastate lõikes 2015-2017 (Statistikaamet, 2017; autori koostatud)

Alkoholiaktsiisi laekumised on olnud läbi aastate erinevad. 2015. aastal oleks pidanud laekuma alkoholiaktsiisi 240 miljonit eurot, realselt laekus riigikassasse 222,053 miljonit eurot, mis oli 92,5% planeeritust. Kange alkoholi pealt laekus 15%-lise aktsiisitõusu tagajärjel eeldatava kasvu asemel 4,9% vähem aktsiisi kui 2014. aastal ehk 7 miljonit eurot vähem, kui eeldatud. (Tööstusuudised, 2016; vt joonis 4).

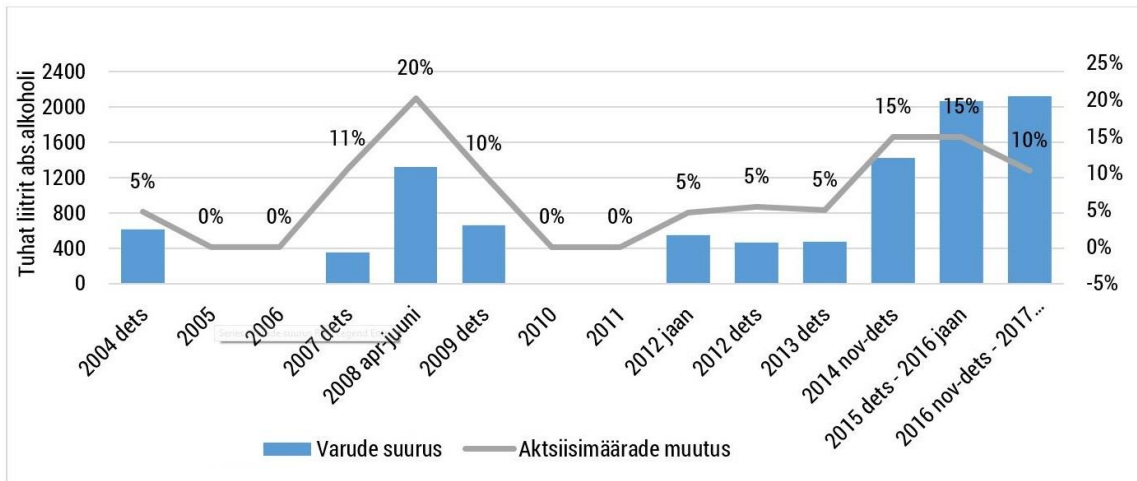
2016. aasta riigieelarve põhjal oli oodatud aktsiisitulu 248 miljonit eurot. Õlle aktsiisi laekus riigi tuludesse võrreldes 2015. aastaga 8,63% ehk 4,4 miljonit eurot rohkem, kui eeldatud. Veini aktsiisi laekus võrreldes eelneva aastaga 16,15% ehk 3,7 miljonit rohkem, kui eeldatud. Kääritatud jookide aktsiisi laekus võrreldes 2015. aastaga 1,56%,

mis teeb 240 000 eurot rohkem. Vahetoodete aktsiisi laekus 2016. aastal võrreldes eelmise aastaga 6,49% ehk 96600 eurot rohkem. Muude alkoholsete jookide aktsiisi laekus 2016. aastal võrreldes eelmise aastaga 12,82% ehk 20,53 miljonit eurot rohkem. 2016. aasta maksude tegelik laekumine oli 251,048 miljonit eurot, mis on 1,7% planeeritavast ja 11,5% eelmise aasta kogutust rohkem. Joonisel on näha, et kõikide alkoholiaktsiisi laekumised olid kasvanud ning seetõttu oli oodata positiivset tulemust. (vt joonis 4)

2016. aasta novembris plaaniti suurendada alkoholiaktsiisi läbi riigieelarve tulu 281 miljonit eurot võrreldes eelmise aastaga. Sama aasta detsembris oli valitsus teinud tagasilükke ja võtnud otsuse vähendada prognoositavat alkoholiaktsiisi laekumist 276,4 miljoni peale ehk 1,63%. Prognoose muudeti veel antud aastal kaks korda, 2017. aasta aprillis oli prognoosiks miljonit ja sama aasta septembris 238 miljonit. (vt joonis 4)

Lähtudes joonise 4 statistilistest andmetest, laekus 2017.aastal õlleaktsiisi 10.2% rohkem võrreldes 2016. aastaga. Veini- ja kääritatud jookide aktsiisi laekus 2017. aastal 4,48% ja 8,61% ehk kokku 2,52 miljonit eurot rohkem. Vahetoodete aktsiisi laekus 2017. aastal võrreldes 2016. aastaga 1,26% ehk 18500 eurot vähem, kui planeeritud. Muude alkoholsete toodete aktsiisi laekumine 2017. aastal oli võrreldes eelmise aasta perioodiga 23,39% ehk 30,3 miljonit eurot väiksem. Statistiliste andmete kohaselt võttis suurema languskoormuse enda peale muude alkoholsete toodete aktsiis ehk kange alkohol, mis viis riigi aastase planeeritud alkoholiaktsiisi tulu 22,9 miljonile eurole. (vt joonis 4)

Jooniselt 5 nähtub, et õlle varumine enne aktsiisi tõusu 2017. aastal on olnud suhteliselt marginaalne. Varude kogused on ulatunud kuni poole keskmise kuu tarbimise mahuni ning see ei ole avaldanud olulist mõju aktsiisi laekumisele. 2017. aasta juulis tõusis muul lahjal alkoholil aktsiisimäär 45% ja õlle aktsiisimäär 70%. Tegemist oli suure ja uuendusliku aktsiisimäärade tõusuga, mida Eestis varem ei ole rakendatud. Sellest tulenevalt soetasid müüjad erakordselt suuri varusid enne aktsiisimäärade tõusu. Varumise mahtu suurendas ka antud juhul sesoonsus, sest suvel on õlle tarbimine kõige suurem. (vt joonis 5)



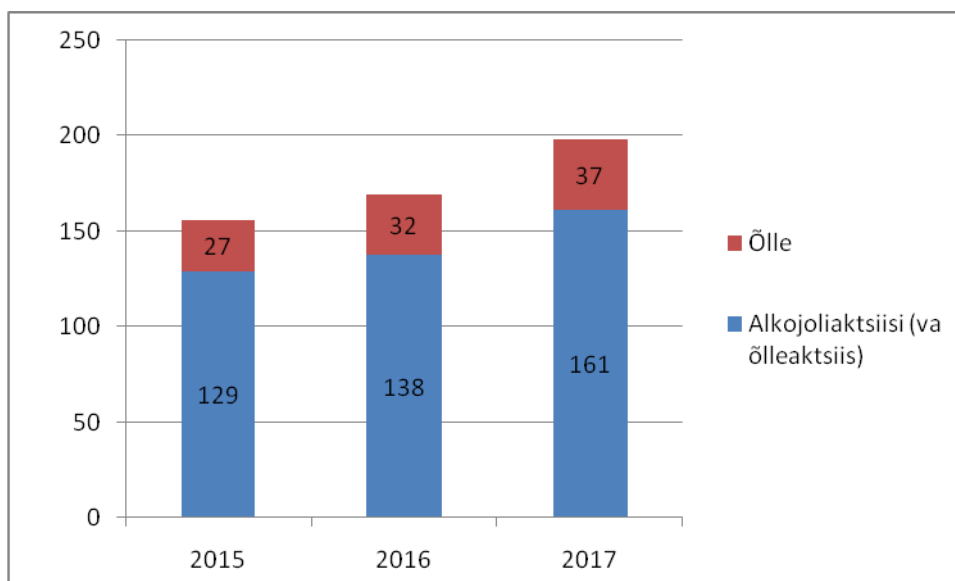
Joonis 5. Kange alkoholi varude maht ja aktsiisimäärade tõus aastate lõikes (Klaos, Kirsipuu, 2018)

2015.aastal kahandasid majandust veonduse ja laonduse, ehitus ning töötlev tööstus. Eesti sisemajanduse koguprodukt (SKP) kasvas 2015. aastal 2014. aastaga võrreldes 1,1%. 2015. aasta IV kvartalis kasvas majandus 2014. aasta IV kvartaliga võrreldes 0,7%. 2015. aastal oli SKP jooksevhindades 20,5 miljardit eurot. (Statistikaamet, 2015b) Keskmine brutokuupalk oli 2015. aastal 1065 eurot, 2014. aastaga võrreldes tõusis brutokuupalk 5,63%. (Statistikaamet, 2018c)

2016. aastal kasvas kogumajanduse kaupade ja teenuste eksport hinnamõju arvestades 3,6%, sh teenuste eksport 4,9%. Kaupade ja teenuste import suurenes reaalarvestuses 4,9%. 2016. aastal kasvasid enim kodumajapidamiste lõpptarbimiskulutused eelkõige transpordile, toidule ja vabale ajale tehtud kulutuste suurenemise tõttu. 2016. aastal oli SKP jooksevhindades 20,9 miljardit eurot. (Statistikaamet, 2016a) Keskmine brutokuupalk oli 2016. aastal 1146 eurot, 2015. aastaga võrreldes tõusis brutokuupalk 7,06%. (Statistikaamet, 2018c)

2017. aastal oli Eesti majanduskasv viie aasta kiireim. Eesti sisemajanduse koguprodukt (SKP) suurenes 2017. aastal 2016. aastaga võrreldes 4,9%. Enamikku valdkondi haaravasse kasvu panustasid enim ehitus-, info- ja sidevaldkond ning kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus. (Statistikaamet, 2018b) Keskmine palk on kasvanud 2017. aastal

võrreldes 2016. aastaga 6,14% ja 2017 kuni 2018 summaarselt 4,5%, mis tähendab, et inimestel hakkab jääma rohkem vaba raha, et lubada endale lisakulutusi lastes rohkem raha vabasse ringlusesse. Majanduskasv soosib tööpuuduse parandamist ja annab selles suunas positiivseid märke ehk teisisõnu inimesed leiavad kergemini töökohti tänu kauba ja teenuste suuremast tarbimisvajadusest. (Rahandusministeerium, 2017a) Eesti sisemajanduse koguprodukti kasv oli perioodil 2015 kuni 2017 stabiilselt progressiivne. Samuti kasvas antud perioodil ka keskmine brutokuupalk.



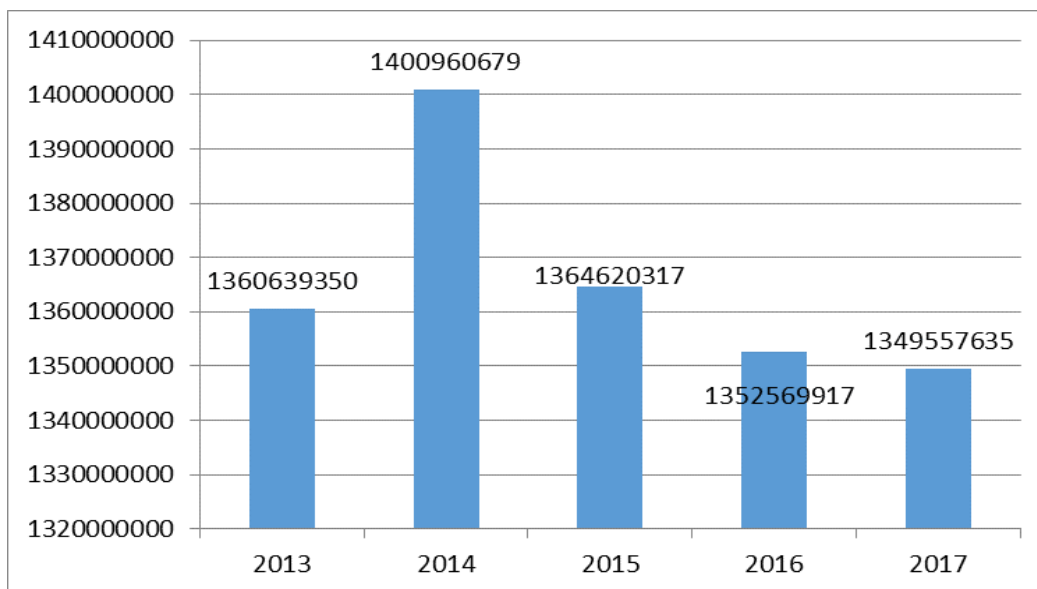
Joonis 6. Läti alkoholiaktsiisi laekumised aastate lõikes 2015-2017, miljonit eurodes (Vid, 2018; autori koostatud)

Joonisel 6 kogutud statistilistest andmest nähtub, et aktsiisimaksu suurenemist mõjutas eelmise aastaga võrreldes tarbimisse müüdud alkohoolsete jookide mahu kasv, samuti aktsiisimäärade tõus 1. märtsil 2016 ja 1. märtsil 2017. Alkoholiaktsiisi laekumine 2016. aastal oli kokku 137,5 miljonit eurot, mis oli 8,8 miljonit eurot ehk 6,4% rohkem, kui 2015. aastal. Õlle aktsiisimaksu kehtestamine 2017. aastal suurendas riigikassa tulu 36,8 miljonit euro võrra, mis oli 4,7 miljonit eurot ehk 12,77% rohkem kui 2016. aasta jooksul. (vt joonis 6)

2017. aastal laekus riigikassasse alkoholiaktsiisilt 198 miljonit eurot ehk 28 miljonit eurot rohkem kui eelmisel aastal. Läti alkoholiaktsiisi tulu kasvas igal aastal jõudsalt,

kuid jäi Eesti omale siiski veel alla. Kui 2017. aastal aktsiisitulu oli Lätis 198 miljonit, siis 2016. aastal oli see 169,6 miljonit eurot. (vt joonis 6)

Lätis 2015. aastal oli SKP kasv keskmiselt 2,8%. 2016. aastal võrreldes 2015. aastaga langes SKP 0,7% ehk kasvas ainult 2,076%. 2017. aastal võrreldes 2016. aastaga oli viie aasta kiireim majanduskasv, SKP tõusis mullusega 4,5% võrra. (Tradingeconomics, 2018b) Keskmise brutokuupalga tasemega ei anna Lätit Eestiga võrrelda. 2015. aastal oli keskmine brutokuupalk 603 eurot. 2016. aastal võrreldes 2015. aastaga kasvas keskmine brutokuupalk 3,82%. Kuna Läti jaoks oli 2017. aasta viie aasta kiireim majanduskasvuga näitaja siis keskmine brutokuupalk oli kasvanud võrreldes 2016. aastaga 7,11% ehk 675 eurole. (Tradingeconomics, 2018a)



Joonis 7. Soome Vabariigi alkoholiaktsiisi laekumised aastate lõikes 2013-2017, eurodes (Vero, 2018; autori koostatud)

Kuna Soome Vabariigis elab kordades rohkem inimesi on ka riigitulu aktsiisilaekumiste pealt tunduvalt suurem. Joonisel 7 on ära toodud Soome Vabariigi alkoholi aktsiisilaekumised perioodil 2013 kuni 2017. Kuna alkoholiaktsiisi määrasid ei tõstetud Soomes alates 2014. aastast, see tõttu oli vaja välja tuua 2013 ja 2014. aastate alkoholiaktsiisi laekumisi. 2014. aastal võrreldes aastaga 2013 laekus alkoholiaktsiisi määrasid 2,88 protsenti rohkem ehk 1,4 miljardit. 2015. aastal laekus alkoholiaktsiisi võrreldes 2014. aastaga 2,66% vähem ehk 1,36 miljardit. 2016. Kui võrrelda tabelis



olevaid aastaid siis 2017. aastal oli kõige vähese langusemisega ja võrreldes 2016. aastaga on aktsiisilaekumine vähenenud ainult 0,22%, mis teeb 1,349 miljardit. (vt joonis 7)

Soomes 2015. aastal oli SKP kasv keskmiselt 0,15%. 2016. aastal võrreldes 2015. aastaga tõusis SKP 2% ehk kasvas 2,12%. 2017. aastal võrreldes 2016. aastaga tõusis SKP 3% võrra. (Tradingeconomics, 2018c) Nii nagu ei anna võrde Läti keskmist brutokuupalka Eesti omaga, ei sa ka võrrelda Soome keskmist brutokuupalka Eesti omaga

Soomes 2015. aastal oli keskmine brutokuupalk 3342,5 eurot. 2016. aastal oli keskmine brutokuupalk 3371,75 eurot, mis on võrreldes 2015. aastaga 0,86% enam. 2017. aastal oli keskmine brutokuupalk 3389,5 eurot, mis on võrreldes mullusega 0,52% rohkem. (Tradingeconomics, 2018d)

Käes oleva empiirilise osa tulemusest selgus, et alkoholiaktsiisi laekumised on olnud Eesti perioodil 2015 kuni 2017 tõusufaasis. Õlleaktsiisi laekumised võrreldes iga eelneva aastaga on tõusnud keskmisel 9%. Õlle jookide puhul pole võimalik suuri varusid teha, kuna tootel esineb kõlblik kuni tähtaeg, kui kange alkoholi toodetel. Õlle varumine enne aktsiisi tõusu 2017. aastal on olnud suhteliselt stabiilne. 2017. aasta juulis tõsteti õlle aktsiisimäär 70% ning muul lahjal alkoholil 45%. Tegu oli suure aktsiisimäärade tõusuga, mida Eestis varem ei ole rakendatud. Sellest tulenevalt soetasid müüjad erakordselt suuri varusid enne aktsiisimäärade tõusu. Muu alkoholsete ehk kange alkoholi toodete puhul on alkoholi müüjad, teinud suuri varusid, et olla tulevikus hindade poolest lojaalsem ning konkurentsi võimelisemad. Muu alkoholiaktsiisi laekumiste osas kaotas Eesti 2017. aastal võrreldes 2016. aastaga 23,39 protsenti ehk 30,3 miljonit eurot. (Statistikaamet, 2017; Klaos & Kirsipuu, 2018)

Kuna õlle ja muu alkoholiaktsiis on kaks suurimat alkoholiaktsiisidest, kes täidavad riigikassat on tabelis 4 toodud ära Eesti, Läti ja Soome aktsiisimäärade võrdlused protsentuaalselt.

Tabel 4. Eesti Läti ja Eesti Soome aktsiisimäärade võrdlus protsentuaalselt perioodil 2015-2017 (Statistikaamet, 2017; Eduskunta, 2017; Likumi, 2015, Vid, 2016; Vid, 2017; autori koostatud)

<b>Eesti Lätiga</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	<b>01/02/2017</b>	<b>01/07/2017</b>
Õlu	90	97.62		102.89	244.89
Muu alkohol	41.23	55.14		64.76	81.24
<b>Eesti Soomega</b>					
Õlu	343.21	285.54		283.35	106.19
Muu alkohol	143.52	111.79		92.55	92.55
<b>Läti Soomega</b>					
Õlu	742.11	661.90	611.11		
Muu alkohol	238.24	228.57	217.24		

Kuna Eestis on alkoholiaktsiisi määrasid 2017 aastal tõstnud eelnevatest aastatest kordades rohkem nähtub tabelis 8, et perioodil 2015 kuni 2017 on riikide õlle ja muu alkoholiaktsiisi määrad, kas lähenenud või nihkunud üksteisest. Perioodil 2015 kuni 2017. aasta veebruarini on olnud õlleaktsiisi määrade vahe Lätiga 90 kuni 102,89 %. Juuli 2017 .aastal tuli uus rekord, milleks oli 244,89%. Läti muu alkoholiaktsiisi määrade vahe oli perioodil 2015 kuni 2017. aasta veebruarini 41,23 kuni 64,76%. Juuli 2017 .aastal muutus see number 81,24%. (vt tabel 4)

Kui võrrelda Eestit Soomega siis õlle ja muu alkoholiaktsiisi määrade vahe on aastast 2015 kuni 2017 kõvasti vähenenud. 2015 aastal on õlleaktsiisi määr olnud 343,21% vahega, 2016. aastal see vahe muutus 285,54% ja 2017. aasta veebruaris see vahe muutus 283,35%. 2017 .aasta juuli kuus vähenes arv kordades ja nihkus 106,19% vahe peale. Muu alkoholiaktsiisi määr 2015 aastal võrreldes Soomega oli 143,52% vahega, 2016. aastal see vahe muutus 111,79% ja 2017. aasta veebruaris see vahe muutus 92,55%. 2017 .aasta juuli kuus see protsent jäi samaks, kuna juuli kuus muu alkoholsete aktsiisimäär ei tõstetud. (vt tabel 4)

Võrreldes Lätit Soomega siis õlle ja muu alkoholiaktsiisi määrade vahe on aastast 2015 kuni 2017 tunduvalt vähenenud, kuid jäävad piirikaubandust ikkagi elavdama. 2015 aastal on õlleaktsiisimäär olnud 742,11% vahega, 2016. aastal see vahe muutus 661,9

protsendini ja 2017. aastal muutus 611,11%. Muu alkoholiaktsiisi määra 2015 aastal võrreldes Soomega oli 238,24% vahega, 2016. aastal see vahe muutus 111,79% ja 2017. aastal muutus 228,57%. (vt tabel 4)

Läti 2017. aasta õlle ja muu alkoholi aktsiisimäärad on võrreldes Eesti 2015. aasta omadest on tunduvalt väiksemad, mis ilmingimata meelkitab põhjanaabreid osturetkedele. Kui varasematel aastatel käisid soomlased alkoholi osturetkedel Eestis, siis praeguste alkoholiaktsiisi määradega on nendel odavam külastada Lätit sõites maha 300-kilomeetrine teelõik. Kuna aktsiisimäära tõus mõjutab kauba hinda ja ostetava kauba kogust, kehtib piirikaubanduse suhtes kuldne reegel, et mida kõrgem on hind, seda rohkem hakatakse otsima alternatiive. Kui võrrelda Eesti, Läti ja Soome riikide alkoholi aktsiisi laekumiste dünaamikat, võib järeldada, et nende muutuste taga on alkoholiaktsiisi määrade tõstmine ja SKP majanduse kasv. Analüüsitud andmetest nähtub, et Läti alkoholi aktsiisilaekumised on võrreldes 2015. aastaga märgatavalt tõusnud. Tänu piirikaubanduse elavdamisele ja naaberriikide tihkele külastusele on Läti majandus märgatavalt elavdanud, mida on näha aktsiisilaekumiste joonisel 6 andmetes. Läti SKP kogutud majandus näitajatest nähtub, et Läti 2017. majandusaasta on olnud üks edukamaid nii SKP, kui keskmise brutokuupalga osas. Kogu läinud aasta majanduskasvu tempoks kujunes. Sellega kaasnes tööstussektori, jaekaubanduse ja ehitussektori kasv. Läti piiriäärse alal on hakatud looma uusi ettevõtteid, olemas olevad on hakanud ennast laiendama, luues sellega uusi töökohti, tekitades tihedat konkurentsi ja valiku võimalust lõpp tarbijatele. Võib järeldada, et alkoholiaktsiisi määrade tõusu tõttu on saanud vaiksest piirialasest regioonist turismi ja ostu piirkond, mis annab inimestele, mitte ainult soodsalt osta oma lemmik alkohoolseid tooteid, kui ka puhata ja tutvuda kohaliku Läti eluga. (Tradingeconomics, 2018a; Tradingeconomics, 2018b; vt joonis 6) Turism täidab olulist rolli üldises majandusarengus, kuna turismiturul toimuv on tihedalt seotud teiste majandussektoritega ning kui tulles tagasi alkoholiaktsiisi määrade ja piirialaste pakutavate võimaluste juurde, siis suurema tõenäosusega võib soodsam puhkesevõimalus tõmmata inimesi eemale Eestist lõuna poolsemate naabrite juurde, mis omakorda viib riigi maksutulu teise riiki.

Salakaubandus on siiski praeguste hindade tõttu Eestis atraktiivne. Inimesed, kes käivad ostu retkedel Lätis, kaasa arvatud välituristid ostavad jooke nii oma tarbeks, kui ka tuttavatele ja pereliikmetele. Samuti pole teada, kas joogid, mida osteti mitte oma tarbeks olid müüdnud vaheltkasuga või sama hinnaga, mis Lätist ostsid. Nii või teisiti ei tohi seda teha, sest ilma aktsiisi tasumata tohib Lätist nagu teistestki Euroopa Liidu riikidest alkoholi kaasa tuua praktiliselt piiranguteta, siis seda vaid enda tarbeks ning edasimüük ei ole lubatud. (Soopan, 2017)

Euroopa Liiduga liitumine mõjutas oluliselt aktsiisipoliitikat Eestis, Lätis ja Soomes. Analüüsitud andmetest nähtub, et Soomes alkoholi aktsiisimäärade, mitte tõstmise alates 2014. aastast vähendas Soome aktsiisilaekumisi, samuti uuritud perioodil SKP polnud Soomel kõige viljakam ja keskmise brutokuupalga tase samuti. Eesti puhul on selgelt näha, et riigikassas on saamata jäänud tulu ligi 30 miljonit muu alkoholiaktsiisi, kuid üks pisem osa on tingitud ka ettevõtte varude ostudest. Tegelikult soetatud varud osutasid prognoositust suuremaks ning suuremate varude tõttu laekus alkoholiaktsiisi ligikaudu 4 miljoni euro võrra vähem.

Kindlasti on kaasa aidanud aktsiisilaekumiste, mitte põhja minemisele Eesti SKP 2017. aasta, kuna inimesed on nõus rohkem kulutama teades, et tööd ja vastavat tasu tööturul on leitav. See ei survesta inimesi säästma panema ning otsima alternatiive väiksemate koguste puhul.

Eestis on hetkel aktsiisimäärad tunduvalt kõrgemad, kui kunagi varem ja piiriülese kaubanduse osatähtsus on suur. Valitsus soovib aktsiisitõusuga vähendada alkoholi tarbimist. Eesmärk on põhjendatud, kuid tänaseks on pigem selge, et alkoholiaktsiisi tõusu tagajärjel kannatab eeldatust oluliselt rohkem eelkõige riigieelarve.

Uuritud töö tulemuste taustal peaks riik kaaluma 2018. aasta aktsiisitõusust loobumist, et stabiliseerida eelarvelaekumised ja mitte süvendada piirikaubandust või siis ilmtingimata aktsiisimäärade alandamine, mis elavdab tagasi piirikaubandust, tõstes sellega maksu- ja tuues tagasi saamata jäänud tulusid.

Pigem tuleb valitsusel alkoholi tarbimise vähendamise saavutamiseks keskenduda ennetustegevustele, arendada sporti, kaasata ja propageerida aktiivset eluviisi, laste- ja noorte huvihariduse võimaluste pakkumisele ja sotsiaalsete hoiakute muutmisele. Vaid nii on võimalik tagada, et tarbimise vähenemine ning püsiva mõjuga.

Uurimisülesande lahendamisel selgus, et Eesti valitsus kõrgematele aktsiisimäärade tõstmise tõttu oli andnud naaberriikidele võimaliku riigitulu teenimise. Eesti, kui Läti olid näidanud head SKP kasvu taset, kuid Soome nõrka tulemust uuritud perioodi vältel. Statistiliste andmete järgi oli nähta, et Eesti oli 2017. aastal langetanud oma riigitulu tänu muu alkoholiaktsiisile laekumistele 22,9 miljonit. Läti omakorda oli oma riigitulu kasvatanud 2017. aastal võrreldes 2016. aastaga oli tulu alkoholiaktsiisilt laekunud (va õlleaktsiis) ligi 32 miljonit rohkem.

# KOKKUVÕTE

Iga riigi valitsuse huvides on eelkõige tulu maksimeerimine, kuid seda tehes tuleb arvestada, et liiga kõrge maksumäär soosib aktsiisilaekumisi takistavaid tegureid, milleks on näiteks piirikaubandus ja illegaalne alkohol.

Teema aktuaalsus tuleneb asjaolust, et aastatel 2015 kuni 2017 võeti jõusse alkoholiaktsiisi seaduse muudatus. See oli saanud inimeste, meedia ja alkoholiga käitlevate ettevõtete tähelepanu keskpunktiks ning samuti ajendiks kirjutamaks diplomitööd.

Töö probleem seisneb selles, et riigitulude tasandil oli vaja analüüsida Eesti alkoholiaktsiisi maksude laekumist ja võrrelda neid Läti ja Soome riikidega, kuna statistiliste andmete alusel oli aktsiiside tõstmine elavdanud piirikaubandust, tekitanud ebaproportsionaalset aktsiiside laekumist, kuid ka tekitanud puudujääke riigituludesse.

Lõputöö eesmärk on välja selgitada alkoholi aktsiisimaksude laekumiste dünaamikat Eestis, Lätis ja Soomes perioodil 2015 kuni 2017.

Esimeseks uurimisülesandeks oli anda ülevaade aktsiisiolemusest ja eesmärkidest. Uurimisülesande lahendamise käigus selgus, et alkoholiaktsiisi määrad omavad üsna suurt rolli riigituludes. Aktsiisi kehtestamise põhjusteks on võimalus suurendada riigi tulusid ning turu reguleerimine, mis olemuslikult tähendab inimese tervist ohustavate kaupade tarbimise piiramist ning seeläbi ka näiteks alkoholi liigtarbimisega kaasnevate kahjude ennetamist.

Teiseks uurimisülesandeks oli kirjeldada lahti alkoholiaktsiisi laekumise tegurid, milleks olid aktsiisimäärad, salakaubandus, piirikaubandus, majanduskasv, varustamine ja alkoholi laenu firmad. Alkoholiaktsiisi poliitika kujundamisel tuleb kindlasti arvesse võtta kõik need tegurid, muidu ei ole oodata tulemuslikust aktsiisipoliitika väljundit.

Kolmandaks uurimisülesandeks oli vaja analüüsida alkoholiaktsiisiga maksustamist Eestis, Lätis ja Soomes. Peatükis käsitleti läbi riikide alkoholi müügipiiranguid, reguleeritavaid seadusi. Vaadati läbi Eesti, Läti ja Soome alkoholiaktsiisi määrade

tõstmisi aastate lõikes. Kolme riigi peale oli Eestis 2017. aastal kõrgeima kasukiirusega alkoholiaktsiisi määraga. Soome pole oma alkoholiaktsiisi määrasid tõstnud alates aastast 2014 kuni 2018. Omakorda Läti valitsus on tõstnud alkoholiaktsiisimäärasid iga aasta, kuid hoidnud stabiilset profiili, mitte lastes üle kuumeneda oma otsustes.

Neljandaks uurimisülesandeks oli vaja analüüsida 2015 kuni 2017 aasta alkoholi aktsiisi laekumisi statistilisi andmeid Eesti, Lätis ja Soomes. Uurimisülesande lahendamisel selgus, et Eesti valitsus kõrgematele aktsiisimäärade tõstmise tõttu oli andnud naaberriikidele võimaliku riigitulu teenimise. Eesti, kui Läti olid näidanud head SKP kasvu taset, kuid Soome nõrka tulemust uuritud perioodi vältel. Statistiliste andmete järgi oli nähta, et Eesti oli 2017. aastal langetanud oma riigitulu tänu muu alkoholiaktsiisile laekumistele 22,9 miljonit. Läti omakorda oli oma riigitulu kasvatanud 2017. aastal võrreldes 2016. aastaga oli tulu alkoholiaktsiisilt laekunud (va õlleaktsiis) ligi 32 miljonit rohkem.

Uuritud töö tulemuste taustal peaks riik kaaluma 2018. aasta aktsiisitõusust loobumist, et stabiliseerida eelarvelaekumised ja mitte süvendada piirikaubandust või siis ilma tingimata aktsiisimäärade alandamine, mis elavdab tagasi piirikaubandust, tõstes sellega maksu- ja tuues tagasi saamata jäänud tulusid. Samuti tuleb valitsusel alkoholi tarbimise vähendamise saavutamiseks keskenduda ennetustegevustele, arendada sporti, kaasata ja propageerida aktiivset eluviisi, laste- ja noorte huvihariduse võimaluste pakkumisele ja sotsiaalsete hoiakute muutmisele. Vaid nii on võimalik tagada, et tarbimise vähenemine ning püsiva mõjuga.

## **SUMMARY**

The maximization of income is every government's prior goal. In order to achieve it, it must be taken account that excessively high tax rate favours exclusionary barriers such as border trade and producing illegal alcoholic beverages.

The actuality of this research stems from the fact that the amendment of the Alcohol Excise Duty Act was adopted in the years of 2015 to 2017. It became a main centrepiece of people, media and alcohol companies as well as the main motivation for writing the thesis.

The main problem of the thesis lies in the fact that it was necessary to analyse the collection of Estonian alcohol tax at a level of public revenue and to compare it with Finnish and Latvian countries in order to prove that since the institution of excise taxes the percentage of border trade has shot up, the collection percentage of the excise tax has dropped drastically and a shortage in public revenues has been caused.

The main purpose of this thesis was to find out the dynamics of alcohol excise tax receipts in Estonia, Latvia and Finland from 2015 to 2017.

The first research task was to give an overview of excise objectives and objectives. In the course of solving the research task, it turned out that the rates of alcohol excise duty play a significant role in the state revenues. The reasons for imposing excise duty are the possibility to increase state revenues and market regulation, which means limiting the consumption of goods that endanger human health and thus, for example, the prevention of harm caused by over-consumption of alcohol.

The second research task was to describe the excise duties, such as smuggling, border trade, growth, supply and alcohol companies. Alcohol excise policy must certainly take into account all these factors; otherwise, the outcome of an effective excise policy is not expected.



The third research task was to analyse the taxation of alcohol with excise duty in Estonia, Latvia and Finland. The chapter addressed national restrictions on sales of alcohol, regulated laws. The increase in alcoholic beverages rates over the years were monitored through Estonia, Latvia and Finland. In three countries, in 2017, Estonia had the highest rate of excise duty on alcohol. Finland has not raised its alcohol duty rates from 2014 to 2018. In turn, the Latvian government has increased the excise duty rates for alcohol every year, but has kept a stable profile, not overheating in its decisions.

The fourth research task was to analyse the statistics on the alcohol excise tax from 2015 to 2017 in Estonia, Latvia and Finland. When solving the research task, it turned out that the Estonian government, owing to increased excise duty rates, had given potential neighbourhoods revenue. According to statistical data, it was seen that in 2017 Estonia had lost its revenues due to other alcohol excise taxes by 22.9 million. Latvia, in turn, had raised its state revenue in 2017 compared to 2016, the income from excise duty on alcohol (excluding excise duty on beer) was nearly 32 million.

## VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Albi, E., Martinez-Vazquez, J. 2011. The Elgar Guide to Tax Systems. *National Tax Journal*, 60(1), pp.499-504. [28.11.2017].

*Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus* (2018) RT I, 26.01.2018, 7.

Concealedwines, 2017. *Domestic Alcohol Policy – Finland – ALKO*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.concealedwines.com/business-opportunities-scandinavia-wine-producers/domestic-alcohol-policy-finland-alko/> [Kasutatud 15.04.2018.]

Eesti Konjunktuuriinstituut, 2015. *Alkoholi turg, tarbimine ja kahjud Eestis. Aastaraamat 2015*. trükis. Tallinn: Tervise Arengu Instituut.

Eesti Konjunktuuriinstituut, 2016. *Illegaalse alkoholi tarbimine ja kaubandus Eestis 2015 (elanike hinnangute alusel)*. trükis. Tallinn: Tervise Arengu Instituut.

Eduskunta, 2017. *Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-154833.pdf> [Kasutatud 10.04.2018].

European Commission, 2017. *Excise Duties: Alcohol*. [Võrgumaterjal] Leitav: [http://ec.europa.eu/taxation\\_customs/taxation/excise\\_duties/alcoholic\\_beverages/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/excise_duties/alcoholic_beverages/index_en.htm) [Kasutatud 01.03.2018].

Eur-Lex, 2017. *Nõukogu järeldused alkoholipoliitika piiriüleste aspektide kohta*. [Võrgumaterjal] Leitav: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52017XG1222\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52017XG1222(01)) Kasutatud 21.02.2018].

European Commission, 2018. *Excise Duty Tables, part 1- Alcoholic Beverages* [Võrgumaterjal] Leitav: [https://ec.europa.eu/taxation\\_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/excise\\_duties/alcoholic\\_beverages/rates/excise\\_duties-part\\_i\\_alcohol\\_en.pdf](https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/excise_duties/alcoholic_beverages/rates/excise_duties-part_i_alcohol_en.pdf) [Kasutatud 28.02.2018].

Eesti Rahvusringhääling, 2018. *Soome õlletootjad: lahja õlle aktsiis peab langema Eesti tasemele*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/678707/soome-olletootjad-lahja-olle-aktsiis-peab-langema-eesti-tasemele> [Kasutatud 07.04.2018].

Finlex, 2017. *Hallituksen esitys eduskunnalle alkoholilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.finlex.fi/sv/esitykset/he/2017/20170100> [Kasutatud 01.05.2018].

Grandars, 2018. Экономический рост. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.grandars.ru/student/ekonomicheskaya-teoriya/ekonomicheskiy-rost.html> [Kasutatud 23.03.2018].

James, R., Hines, Jr., 2007. *Excise Taxes*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.bus.umich.edu/otpr/WP2007-2.pdf> [Kasutatud 24.02.2018].

Iard, 2018. *Unrecorded Alcohol*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.iard.org/wpcontent/uploads/2016/01/PR-Unrecorded.pdf> [Kasutatud 28.03.2018].

Institute of Alcohol Studies, 2002. *Alcohol Taxation. International Center for Alcohol Policies*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.icap.org/LinkClick.aspx?fileticket=Gf4%2BQD%2BX1hU%3D&tabid=75> [Kasutatud 28.11.2017].

Institut za javne financije, 2013. *The alcohol taxation system in European Union and Croatia*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.ijf.hr/upload/files/file/ENG/newsletter/76.pdf> [Kasutatud 13.02.2018].

Juanto, L., 2003. Excise Duties in Finland in a Historical Perspective. *Stockholm Institute for Scandinavian Law 1957-2009*. pp.141-154.

Kennel, D. S., 1996. New Estimates of the Optimal Tax on Alcohol. *Economic Inquiry*, 34(2), pp. 296–319.

Klaos, K., Kirsipuu, S., 2018. *Alkoholiaktsiisi laekumisest kainelt ja analüütiliselt* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://blogi.fin.ee/2018/02/alkoholiaktsiisi-laekumisest-kainelt-ja-analuutiliselt/> [Kasutatud 09.04.2018].

Kuris, H., 2017. *Trall alkoholiaktsiisi ümber*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://arileht.delfi.ee/news/uudised/interaktiivne-graafik-vota-napust-alkoholiaktsiisi-laekumine-prognoosidega-ei-kattu?id=80188996> [Kasutatud 10.04.2018].

Finlex, 2017. *Lakialkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20171053> [Kasutatud 07.04.2018].

Lavik, R., Nordlund, S. 2009. Norway at the Border of EU — Cross-Border Shopping and Its Implications. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 26(2), pp 205–231. [24.03.2015]

Leal, A., López-Laborda, J., Rodrigo, F., 2010. Cross-Border Shopping: A Survey. *International Advances in Economic Research*, 16, pp. 135–148. [01.03.2018].

Lehis, L., 2007. *Aktiisiide olemusest, ajaloost ja põhimõtetest*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=588> [Kasutatud 28.11.2017].

Lehis, L., 2012. *Maksuõigus*. Tallinn: Juura.

*Pakendiaktsiisi seadus* (2017) RT I, RT I, 16.06.2017, 21.

*Par akcīzes nodokli* (2018) 161 (2926)

Likumi, 2015. Rīgas domes 2015.gada 27.janvāra saistošajiem noteikumiem Nr.135 "Par alkoholisko dzērienu mazumtirdzniecības laika un vietas ierobežojumiem". [Võrgumaterjal] Leitav: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=272336> [Kasutatud 07.04.2018].

Raudne, R., 2015. *Alkoholiaktsiisi tōus: selle mōju ja roll vōimaliku eelarvelise katteallikana. – EML ajakiri Maksumaksja*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=1704> [Kasutatud 09.02.2018].

Maksu- ja Tolliamet, 2016. *Kange alkoholi maksumārk*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/et/ariklient/aktsiisid-vara-hasartmang/alkohol/kange-alkoholi-maksumark> [Kasutatud 19.02.2018].

Maksu- ja Tolliamet, 2017. *Alkoholiaktsiis ja alkoholi kaitlemine*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/et/ariklient/aktsiisid-vara-hasartmang/alkohol/alkoholiaktsiis-ja-alkoholi-kaitlemine> [Kasutatud 23.01.2018].

Mäepere, H., 2017. *Alkoholiaktsiisi tulemuslikkus ning seda mõjutavad välised tegurid Eesti näitel*. trükk. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool.

Nelson, M. A. 2002. Using Excise Taxes to Finance State Government: Do Neighboring State Taxation Policy and Cross-Border Markets Matter? *Journal of Regional Science*, 42(4), pp.731–752.

- Pruul, K., 2017. *Soomes tõuseb alkoholiaktsiis*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.kaubandus.ee/uudised/2017/12/19/soomes-touseb-alkoholiaktsiis> [Kasutatud 07.04.2018].
- Raamatupidamisuudised, 2018. *Maksu- ja aktsiisimäärad 2014-2019*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://rup.ee/maksud/maksu-ja-aktsiisimaarad-2011-2014> [Kasutatud 29.01.2018].
- Rahandusministeerium, 2015. *Aktiisitõus ehk kõikide murede allikas*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://blogi.fin.ee/2015/01/aktsiisitous-ehk-koikide-murede-allikas/> [Kasutatud 18.01.2018].
- Rahandusministeerium, 2017a. *Rahandusministeerium prognoosib 2018. aasta majanduskasvuks 3,1 protsenti*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.adaur.ee/rahandusministeerium-prognoosib-2018-aasta-majanduskasvuks-31-protsenti/> [Kasutatud 08.04.2018].
- Rahandusministeerium, 2017b. *Maksutulu 2017 aastal*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.slideshare.net/rahamin/maksutulu-2017-aastal> [Kasutatud 18.05.2018].
- RMP, 2018. *Alkoholiaktsiisi laekumisest kainelt ja analüütiliselt*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.rmp.ee/uudised/maksud/alkoholiaktsiisi-laekumisest-kainelt-ja-analuutiliselt-2018-02-19> [Kasutatud 17.02.2018].
- Tellismäe, T., 2017. *Registreerimata alkoholi tarvitamine Balti riikides ja seos tervisega*. trükk. Tartu: Tartu Ülikool.
- Tervise Arengu Instituut, 2017. *Alkoholipoliitika roheline raamat*. [Võrgumaterjal] Leitav: [http://www.tai.ee/images/PDF/Alkoholipoliitika\\_roheline\\_raamat.pdf](http://www.tai.ee/images/PDF/Alkoholipoliitika_roheline_raamat.pdf) [Kasutatud 15.03.2018].
- Rudi, H., 2013 *Pealinnas tegutseb napsulaenus*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://tarbija24.postimees.ee/1122606/pealinnas-tegutseb-napsulaenus> [Kasutatud 07.04.2018].
- Sopek, P., 2013. *The alcohol taxation system in European Union and Croatia*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.ijf.hr/upload/files/file/ENG/newsletter/76.pdf> [Kasutatud 9.04.2018].

Soopan, I., 2017. *Osa Lätist Eestisse toodavast alkoholist on salakaup*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://maaleht.delfi.ee/news/maaleht/uudised/osa-latist-eestisse-toodavast-alkoholist-on-salakaup?id=80143650> [Kasutatud 20.05.2018]

Statistikaamet, 2015a. *Maksustamine ning aktsiisid Eestis*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.stat.ee/dokumendid/70127> [Kasutatud 28.11.2017].

Statistikaamet, 2015b. *2015. Aastal kasvas Eesti majandus 1,1%*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.stat.ee/pressiteade-2016-029> [Kasutatud 18.05.2017].

Statistikaamet, 2016a. *Mullu Eesti majandus kasvas*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.stat.ee/pressiteade-2017-022> [Kasutatud 18.05.2017].

Statistikaamet, 2017. *Riigieelarvesse laekunud maksud*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RR027&lang=2> [Kasutatud 08.04.2018].

Statistikaamet, 2018a. *Eesti rahvaarv kasvas eelmisel aastal*. Leitav: <https://www.stat.ee/pressiteade-2018-007> [Kasutatud 08.04.2018].

Statistikaamet, 2018b. *2017. aastal kiirenes Eesti majanduskasv*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.stat.ee/pressiteade-2018-021> [Kasutatud 08.04.2018].

Statistikaamet, 2018c. *Keskmine brutokuupalk*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.stat.ee/stat-keskmine-brutokuupalk> [Kasutatud 18.05.2017].

Tauts, K., 2016. *Odav hind soodustab alkoholi kuritarvitust*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.tai.ee/et/instituut/pressile/uudised/2833-odav-hind-soodustab-alkoholikuritarvitust> [Kasutatud 01.05.2018].

The World Bank, 2015. *Tobacco and Alcohol Excise Taxes for Improving Public Health and Revenue Outcomes*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://documents.worldbank.org/curated/en/577831467986372982/pdf/WPS7500.pdf> [Kasutatud 02.03.2018].

Tradingeconomics, 2018a. *Latvia Average Monthly Net Wages*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://tradingeconomics.com/latvia/wages> [Kasutatud 20.05.2018].

Tradingeconomics, 2018b. *Latvia GDP per capita*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://tradingeconomics.com/latvia/gdp-per-capita> [Kasutatud 20.05.2018].

- Tradingeconomics, 2018c. *Finland GDP Annual Growth Rate*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://tradingeconomics.com/finland/gdp-growth-annual> [Kasutatud 20.05.2018].
- Tradingeconomics, 2018d. *Finland Average Monthly Earnings*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://tradingeconomics.com/finland/wages> [Kasutatud 20.05.2018].
- Trasberg. V., 2015. *Alcohol excise duties in the European Union*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://ojs.utlib.ee/index.php/TPEP/article/download/12497/7571> [Kasutatud 10.04.2018].
- Tööstusuudised, 2016. *Alkoholiaktsiisi 15% tõstmise oodatud tulemust ei toonud*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.toostusuudised.ee/uudised/2016/01/14/alkoholiaktsiisi-15-tostmine-suurendas-aktsiisi-laekumist-void-09> [Kasutatud 20.03.2018].
- Valtiovarainministeriö, 2018. *Alkoholiverotus* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://vm.fi/alkoholiverotus> [Kasutatud 15.03.2018].
- Vero, 2018. *Excise duty on alcohol and alcoholic beverages*. [Võrgumaterjal] Leitav: [http://vero2.stat.fi/PXWeb/pxweb/en/Vero/Vero\\_\\_Valmistevero/valmistevero\\_010.px/?rxid=dd521752-9875-41c3-b1c6-6494d0476935](http://vero2.stat.fi/PXWeb/pxweb/en/Vero/Vero__Valmistevero/valmistevero_010.px/?rxid=dd521752-9875-41c3-b1c6-6494d0476935) [Kasutatud 22.04.2018].
- Vero, 2018. *Excise taxation*. [Võrgumaterjal] Leitav: [https://www.vero.fi/en/businesses-and-corporations/about-corporate-taxes/excise\\_taxes/](https://www.vero.fi/en/businesses-and-corporations/about-corporate-taxes/excise_taxes/) [Kasutatud 01.05.2018].
- Vid, 2016. *Akcīzes nodokļa likmes*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.vid.gov.lv/lv/akcizes-nodokla-likmes> [Kasutatud 10.04.2018].
- Vid, 2017. *Akcīzes nodokļa likmes*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.vid.gov.lv/lv/akcizes-nodokla-likmes-0> [Kasutatud 10.04.2018].
- Vid, 2018. *Alkoholi ringlus aastal 2017*. [Võrgumaterjal] Leitav: [https://www.vid.gov.lv/sites/default/files/alkohola\\_aprite\\_2017\\_12\\_0.pdf](https://www.vid.gov.lv/sites/default/files/alkohola_aprite_2017_12_0.pdf) [Kasutatud 08.04.2018].
- Österberg. E., 2018. *Pricing of alcohol*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://pdfs.semanticscholar.org/6556/35e65b0a55ea1797f3dc05e54e0cc82008c3.pdf> [Kasutatud 15.04.2018].

Wikipedia, 2015 *Majanduskasv*. [Võrgumaterjal] Leitav:  
<https://et.wikipedia.org/wiki/Majanduskasv> [Kasutatud 08.04.2018].

Yle, 2017. *Stronger beer comes to Finland's grocery stores in March*. [Võrgumaterjal]  
Leitav:  
[https://yle.fi/uutiset/osasto/news/stronger\\_beer\\_comes\\_to\\_finlands\\_grocery\\_stores\\_in\\_march/9979219](https://yle.fi/uutiset/osasto/news/stronger_beer_comes_to_finlands_grocery_stores_in_march/9979219) [Kasutatud 15.04.2018].